Ե՛ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1268 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՐՏ 1888 (Ն. Տ.) 5 ԱՊՐԻԼ 1888 24 ՐՃԷՊ 1305

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونكیان خانده (ارهولك)
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	կանխիկ արժեք	160
» » [illegible]	»	80
» » [illegible]	»	40
Գաւառաց [illegible]		
[illegible]	»	240
Գաւառաց համար եւ [illegible]		
[illegible]	»	120
Օտար երկիրներ, [illegible]	ֆրանք	56
» [illegible]		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է [illegible] գրութիւն եւ չարժէ·

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 ՄԱՐՏ, 1888

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Տփղիսի Մշակ լրագիրն ուշագրաւ օրինակ մ'ի մէջ կը բերէ, ցոյց տալու համար թէ Հայք ո՛րչափ անփոյթ են տնտեսական զարգացման, և ո՛րչափ ետ կը մնան իրենց դրացի աւելի գործօն ժողովուրդներէ։ Մալականներուն անունը մեք միշտ կը լսենք իբրեւ Ռուսիոյ խոտելի ցեղ մը, աղանդ մը, որ ի վերուստ նախասահմանուած է գրաւելու այն հողերը զորս Ջարին կառավարութիւնը չուզեր տալ Հայերուն։ Բայց ահա ուրիշ հանգամանքով մ'ալ կ'երեւին Մալականք։ Մեր Տփղիսի պաշտօնակիցն, իւր անձնական ծանօթութեանց վրայ յենլով, կը հաստատէ թէ Հայք տնտեսականապէս անհոգ և անգործ ժողովուրդ են բաղդատմամբ Մալականներուն։ Հայ գիւղացիք կ'ապրին գոմերուն կից գետնափոր տնակներու մէջ, մութ, աղտոտ, գարշահոտ, վատառողջ։ Իրենց բնակած գիւղեր փողոցներ չունին։ Դուարի աղբն արտերը տանելով հողերը պարարելու կը ծուլանան։ Հայոց դրացի Մալականք կը պարապին երկրագործութեամբ, պարտիզպանութեամբ, կենդանաբուծութեամբ, մեղուաբուծութեամբ, եւ միշտ գոհ են իրենց նիւթական վիճակէ։ Մալականաց տուները մաքուր և ընդարձակ են, հագուստները կոկիկ և մաքուր, գիւղի փողոցները կանոնաւոր, ժողովուրդն՝ աշխատասէր, ժուժկալ, ճշմարտախօս, և հանրային կեանքի մէջ միաբան են։ Հայք երկրագործութիւն միայն գիտեն ի Նախնեաց, և Մալականներուն հետ բաղդատմամբ շատ աղքատիկ և խեղճ վիճակ մ'ունին նիւթապէս։ Իւրաքանչիւր հայ գիւղացի ստիպուած է տարեկան 500էն մինչեւ 1,000 ղրուշի հաց գնել դուրսէն, զի իւր արտադրութիւն չի բաւեր իւր պիտոյից։ Պակսած հացն այսպէս դուրսէն գնելու համար վաշխառուին պարտք կ'ընէ, 100ին առ նուազն 25 տոկոսով։ Իւրաքանչիւր հայ տան վրայ միջին թուով հազիւ մէկ երկու կով եւ մի քանի եզ կան. զի անասնաբուծութեան հոգ չեն տանիր Հայք։ Եւ մինչ գիւղացի Մալականք այլ և այլ արհեստներ կը մշակեն, Հայ գիւղացիք արհեստ չեն գիտեր, և չեն սովրիր։ Մալական գիւղացիք քաղաքները կ'երթան դրամ վաստկելու, իբրեւ սայլապան, հիւսն, երկաթագործ, որմնադիր, և այլն։ Ճարպիկ են եւ խնայող, և շատեր կը հարստանան։ Հայ գիւղացիք զարմանօք կը տեսնեն իրենց Մալական դրացեաց չուտով հարստանալն։

Ուրիշ աննախանձելի հանգամանք մը Կաւկասիոյ հայ գիւղացւոց՝ իրենց անմիաբանութիւն է, ինչպէս և յառաջդիմութեան հակառակութիւնն։ Հայ գիւղացիք ոմանք կը փորձեն դուրս ելնել իրենց շրջանակէ, նորութիւն, բարւոքում մուծանել իրենց կենաց մէջ. մէկը բանջարանոց մը կը շինէ, ծառեր կը տնկէ. բայց նախանձոտ հայ դրացիներ գիշերը կ'աւրեն ամէն բան։ «Օր չէ անցնում, (կը գրէ Գ. Դր. Արծրունի,) որ մարդ չլսի թէ մի տեղ հայ գիւղացիները իրենց համագիւղացու այգին են փչացրել, միւս տեղ թէ հարուստ գիւղացիներից մէկի հացի ամբարը կրակի են տուել, երրորդի ցորենի դէզերն են այրել, չորրորդի խաղողի վազերն են կտրել, հինգերորդի բանջարանոցը գիշեր ժամանակ ոտներով տրորել, փչացրել։»

Հայ գիւղացւոց անյառաջդիմական ոգւոյն նկատմամբ մեր կաւկասցի պաշտօնակցին բրած նկարագրութիւնը մեծաւ մասամբ կը պատշաճի Թուրքիոյ հայ գիւղացիներուն ալ։ Թէեւ միշտ իրաւամբ կը գանգատուի հայ գիւղացւոց աղքատութենէն, և առ այս շատ մը արտաքին պատճառք կը յիշուին, բայց երբեք ըստ բաւականին ուշադրութիւն չի տրուիր այն ներքին պատճառներու, որք յառաջ կը բերեն եւ կը մշտնջենաւորեն այս աղքատութիւն։ Հայ գիւղացիք ընդհանրապէս ո՛չ բան մը կը մոռնան իրենց գիտցածէն, ո՛չ ալ նոր բան մը կը սովրին։ Հողագործական յառաջդիմութիւնք ամենափոքր չափով մը չեն ազդած մեր գաւառային երկրագործութեան վրայ։ Օտարին արգիլքներն ըստ բաւականին հաշուի դնելէ յետոյ, տակաւին կը տեսնենք թէ կան բաներ որք կըրնան փորձուիլ՝ նիւթական քիչ շատ բարեկեցութիւն տալու համար հայ գիւղացւոց։ Բայց տնտեսական զարգացման նոր միջոցներ փորձելու համար յառաջդիմական ոգի մը պէտք է, և այս ալ անկարելի է բոլորովին տգէտ ժողովրդի մը մէջ։ Մեր Տփղիսցի պաշտօնակից մէկ կէտ մոռցած է յիշել՝ Մալականաց գերազանց գործունէութիւնը նկարագրելով, այն է Մալականաց աւելի կամ նուազ կրթեալ վիճակը բաղդատմամբ իրենց հայ դրացեաց։ Որչափ գիտենք, Մալականք յատուկ խնամ կը տանին իրենց զաւակաց կրթութեան։ Մալական վարժապետք լաւ համարում կը վայելեն իրենց մաքուր բարոյականով և անձնուէր պաշտօնավարութեամբ։ Անոնք կրթութեան նախնական տարերաց հետ գիւղացւոց բարեկեցութեան ու կենցաղավարութեան վերաբերեալ գործնական ծանօթութիւններ ալ կ'աւանդեն։ Ժամանակը, կրթութիւնն և իրենց դրացեաց ոմանց քաջալերական օրինակը պէտք է որ հայ գիւղացիներն եւս մղեն տնտեսական յառաջդիմութեան շաւղին մէջ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Երէկ հրատարակեցինք Ֆրանսայի նոր նախարարութեան կազմութիւնն։ Ինչպէս կը գուշակուէր, նոր նախարարութիւնն էապէս արմատական է, նախարարապետն, որ միանգամայն երկրին ներքին կառավարութեան վերին տեսչութիւնն ստանձնած է, հինաւուրց Արմատական մ'է։ Բայց Երեսփ. ժողովոյ նախագահութիւնը վարելով ընդերկար, Պ. Ֆլօքէ աւելի կամ նուազ վարժուած է վարչային պատասխանատուութեան, և կրնայ նոյնչափ մեղմութեամբ կառավարել երկիրն որչափ կարելի է ակնկալել Արմատականէ մը։ Պ. Ֆլօքէ, Պ. Քլէմանսոյի հետ, արմատական կուսակցութեան ամենէն ազդեցիկ մարդն է, լաւ ատենաբան է, ազդեցիկ և վառվռուն գործիչ մ'է, որ ահա առիթ կը գտնէ իւր երկարժամանակեայ հանրապետական կամ ժողովրդական բարենորոգումներն իրագործելու։ Արտաքին գործոց նախարար Պ. Ֆլուռէնս, որոյ գործառնութեան կերպն ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառած էր Ֆրանսայի մէջ և Ֆրանսայէն դուրս ալ, չէ պահուած նոր նախարարութեան մէջ, ուր սոսկ արմատական գոյնը չէր համապատասխաներ Պ. Ֆլուռէնսի չափաւոր «պատեհական» համոզմանց։ Անոր յաջորդած է Պ. Կոպլէ, նախկին նախարարապետ արմատական չափաւոր նախարարութեան մը։ Պ. Կոպլէ հանրապետական Ֆրանսայի լաւագոյն քաղաքագէտներէն մին է, բայց կը մնայ տեսնել թէ արտաքին գործոց տեսչութեան մէջ իւր փայլուն ձիրքեր շատ օգտակար պիտի լինի՞ն երկրին։ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութիւնն արդի հանգամանաց մէջ աւելի կը պահանջէ պաղարեամբ և հանդարտ գլխով մարդ մը խոհեմ և զգուշաւոր, քան կրակոտ ատենաբան մը և մեծ գործերով փայլելու տենչով վառեալ պետական մարդ մը։ Պատերազմական նախարարութիւնն յանձնուած է Պ. տը Ֆրէսինէ, երբեմն նախարարապետ, ո՛չ արմատական, ո՛չ ալ պատեհական, որ պահ մը մէկ կողմին, պահ մ'ալ միւս կողմին յարելով, միջոց գտաւ երկուց կուսակցութեանց վստահութիւնն և անվստահութիւնն հաւասարապէս գրաւելու։ Պ. տը Ֆրէսինէ իւր երբեմն նախարարապետութեամբ իբրեւ քաղաքագէտ փայլեցաւ քան իբրեւ զինուորական մարդ, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ 1870—71ին, կայսերական Ֆրանսայի պարտութենէն յետոյ, Գերմանիոյ դէմ մղեալ ազգային պաշտպանութեան գործին մէջ, Պ. տը Ֆրէսինէ առժամեայ կառավարութեան անդամ էր իբրեւ պատերազմական նախարար, և իւր ճարտարագիտական հմտութեամբք կարեւոր ծառայութիւններ մատոյց երկրին շատ տագնապալից ժամանակի մը մէջ։

Կրթական նախարար Պ. Լօքրուա, ելմտական նախարար Պ. Բէյթրալ, առեւտրական և արհեստական նախարար Պ. Լըկրան երեւելի անդամներ են արմատական կուսակցութեան։ Ծովային գործոց նախարար Քրանձ ծովակալն անդամ էր նախորդ նախարարութեան, և հայրենասիրաբար կը պահուի իւր պաշտօնի մէջ, յառաջ տանելու համար նաւային բարենորոգումներն, որոց ձեռնարկած էր, մինչ զօրավար Լօժրօ, որ Պուլանժէ զօրավարը պատժելուն համար պէտք էր պահուէր, իբրեւ գեղեցիկ օրինակ զինուորական կարգապահութեան, պաշտօնէ կը ձգուի, իբրեւ անուղղակի գոհացում մը պուլանժէական Արմատականներուն։ Արդէն Պ. Թիռառի նախարարութեան անկումն մեծ քայլերը մը պիտի լինի Պուլանժէականաց։ Եւ իրօք, ի՞նչ պէտք է ըսել Երեսփ. ժողովոյ մը որ շաբաթ մը յառաջ ստուար մեծամասնութեամբ կը պաշտպանէ նախարարութիւն մը՝ պատժելուն համար ըմբոստ զօրավար մը, և անմիջապէս ետքը կը տապալէ նոյն նախարարութիւնը, գոհացնելու համար պատժուած զօրավարին պահանջումներէն մին (Սահմանադրութեան վերաքննութիւն)։ Պ. Ֆլօքէի նախարարութեան գլխաւոր զբաղումը պիտի լինի Սահմանադրութեան վերաքննութեան փշալից գործն, ուր ստիպողականութիւնը քըւէարկեց ժողովը հակառակ ընդդիմութեան Պ. Թիռառի։ Ըստ երեւութից, առաջիկայ շաբաթներուն մէջ վերստին շատ հետաքրքրաշարժ վիճակ մը պիտի առնուն ֆրանսական գործերը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ ելմտական նախարար Պ. Կօշըն Երեսփ. ժողովոյ մարտ 26 ի նստին մէջ ներկայացուց 1887—88 տարւոյ հաշուեկշիռն և 1888—89 տարւոյ ելմտացոյցը։ 1887—88 տարւոյ հասոյթք եղած են 89.539,000 ոսկի, և ծախք՝ 87.424,000 ոսկի։ Ծախքերն ենթադրուածէն պակաս և հասոյթք ենթադրուածէն աւելի եղած են, որով 2,165.000 ոսկւոյ աւելորդ հասոյթ մը կայ. ուստի, ելմտից վրայ տուրքէն մէկ բէնի կը զեղչէ առաջիկայ տարւոյն համար։ Սուէզի ջրանցին Անգլիոյ կառավարութեան ձեռքը գտնուած բաժիններուն տոկոսն եւ բաշխումութիւն տրուելով, փոխառութիւն մը պիտի կնքուի, անգլիական [illegible] եզերքներն և անգլիական շոգենաւուց ածուխի մթերանոցներն ամրացնելու համար։ Սուէզի ջրանցին անգլ. կառավարութեան ձեռքը գտնուած բաժիններուն արժէքն է 10,500,000 ոսկի, որք 570,000 ոսկւոյ տարեկան տոկոս կը բերեն։ 1888—89 տարւոյ հասոյթք կ'ենթադրուին 89,287.000 ոսկի և ծախք՝ 86,910,000 ոսկի. որով հասութից ենթադրեալ առաւելութիւն մը կայ 2,377.000 ոսկւոյ։ Բայց գաւառային և քաղաքային կառավարութեան նոր օրէնքին զօրութեամբ, կառավարութիւնը տեղային իշխանութեանց պիտի թողու իւր հաւաքած տուրքերէն 3,800,000 ոսկի, և ասոր յառաջ գալիք բացը գոցելու համար Պ. Կօշըն քանի մը փոքր տուրքեր դնել առաջարկեց։ Ծանր կառքերուն վրայ մէկ մէկ ոսկի, զուարճութեան համար գործածուած ձիերուն վրայ մէկ կամ հինգ ոսկի, ձիերու վաճառականաց վրայ 15 ական ոսկի, սուղ գինիներուն 12 շիշերուն վրայ հինգ շիլին տուրք պիտի դրուի։

Հաշուեկշռոյն և ելմտացոյցին ի բացատրութիւն Պ. Կօշըն աւելի քան երեք ժամ խօսեցաւ, և իւր բանախօսութեան ուշի ուշով մտիկ ըրաւ Ներկայարանն։ Պ. Կօշըն անգամ մ'եւս հաստատեց թէ մեծ ելմտագէտ մ'է։ Անգլիոյ ելմտական կացութեան նկարագրութիւնն եւս շատ քաջալերական էր։ Ընդհանրապէս կը հաստատուի թէ այս տարի Լորտ Սալզպըրիի նախարարութեան վարկն եւս աւելի ամրացած է, և երկրին բարւոք կառավարութիւնը մեծ պատիւ կը բերէ արդի նախարարութեան, որ Պահպանողականաց և Միութենական-Ազատականաց դաշնակցութեան շնորհիւ, կը յուսայ բաւական ժամանակ զերծ մնալ տապալման վտանգներէ։ Մանաւանդ որ Ներկայարանին այս տարւոյ նստաշրջանին մէջ իռլանտական խնդիրը մէկ կողմ թողուելով, և հանրային պարտուց տոկոսը զեղչելու, գաւառային եւ քաղաքային վարչութիւնները բարւոքելու եւ տուրքերը նոր հիմանց վրայ բարեփոխելու հանրօգուտ ծրագիրք զբաղեցուցին եւ պիտի զբաղեցնեն Ներկայարանը։

Աւստրիոյ Ներկայարանը, Զատիկի առթիւ իւր նիստեր դադրեցնելէ յառաջ, օրէնք մը քուէարկեց, որով Աւստրիական Հրէից համար թաղային իշխանութիւններ կը կազմուին։ Կառավարութիւնն յոյս յայտնեց թէ այս օրէնք օգտակար պիտի լինի Կալիցիոյ հրեայ հասարակութեանց, որք խախամներուն միջնադարեան [illegible] եղանակաւ մը կը կառավարուին, որ դարուս լուսաւորութեան բնաւ չի համաձայնիր։

—Թայմզի Վիեննայի թղթակիցը կը հեռագրէ.

«Շատ անգամ գիտել տրուած է թէ Վիեննա, իբրեւ առեւտրական կեդրոն, առջի կենդանութիւնն հետզհետէ կը կորսնցնէ, և այս կարծիք անգամ մ'եւս կը հաստատուի Վիեննայի Սակարանին Տնօրէն Ներկայոյ 1887 տարւոյ տեղեկագրով, որ այս օրերս հրատարակեցաւ։ Մինչ քանի մը տարի յառաջ Սակարանի տուրքերը տարեկան ծախքերէն 20,000 ֆիորին աւելի հասոյթ կը բերէին, 1886 տարւոյ հաշւին 6,418 ֆիորին և 1887 տարւոյ հաշիւը 23,240 ֆիորին բաց կը ցուցնեն։»

—Սպանիոյ կառավարութիւնն երկրին մէջ հաստատելի ամուսնական օրէնքին համար բանակցեցաւ Պապին հետ, և գոյացեալ համաձայնութեան համեմատ, եկեղեցական ամուսնութեան ամեն կանոնք ի կիր պիտի առնուին հռոմէական աւանդներու մէջ։ Կրօնային արարողութեան քաղաքային իշխանութիւնք պիտի միջամտեն այնչափ միայն որչափ հարկ է պարզապէս արձանագրելու համար ամուսնութեան պայմանագրերն։ Իսկ լոկ քաղաքային ամուսնութիւն թոյլ պիտի տրուի այն Սպանիացւոց համար միայն որք հռոմէական եկեղեցւոյ անդամ չեն։

—Կառավարական Նօրտ Տոյչէ Ալկ. Զայթունկ կ'առաջարկէ որ ի պատիւ Վիլհէլմ Կայսեր կառուցանելի ազգային յիշատակարանը լինի գեղեցիկ եկեղեցի մը, որոյ ճակտին վրայ դրուի Ն. Վեհափառութեան ձիաւոր արձանն։ Այս եկեղեցի գերմանական Բանթէոն մը կրնայ լինել, և պետական մեծ հանդէսներու գործածուիլ, ինչպէս Թագադրութիւն, գոհաբանական և հոգեհանգստեան պաշտօններ, եւն։ Կ'երեւի թէ այս ձեւը պիտի առնու ազգային յիշատակարանի գաղափարը։

Վիեննայի եղեռնական դատարանին առջեւ սրտայոյզ դատ մը տեսնուեցաւ։ Անցեալ դեկտ. ին, առեւտրական ուղեւոր մը, Ալֆրէտ Ֆրանքէնշթայն անուն, համոզեց Ժիւլի Քունէրթ անուն սպասուհին՝ քանի մը ադամանդներ գողնալու իւր տիրուհիէն, և անոնց տեղ կեղծ քարեր դնելու տալ։ Ցունուար ամսուն մէջ Ֆրանքէնշթայն յայտարարեց իւր մեղսակցին թէ գողութիւնն հաւանօրէն երեւան պիտի ելնէ բարեկենդանի միջոցին, ուստի լաւագոյն է կեղծ քարերն ալ վերցնելով գողութիւն մը կեղծել, և իբր թէ սպասուհին զինադրած լինէր գողին, չարամիտ մարդն առաջարկեց ըէվօլվէրի անմնաս հարուած մ'արձակել սպասուհւոյն ուսին վերի կողմերուն։ Սպասուհին հաւանեցաւ, բայց որոշեալ օրը, Ֆրանքէնշթայն կեղծ քարերուն հետ մնացեալ թանկագին գոհարեղէններն եւս ժողվելէ յետոյ, ըէվօլվէրն ուղղեց աղջկան ո՛չ թէ ուսին այլ կուրծքին, և փախաւ, այն համոզմամբ թէ մեղսակիցն սպաննուած է։ Բիչ ետքը աղջկան աղաղակները լսելով օգնութեան հասնողներ արիւնաթաթաւ վիճակի մէջ գտան զայն, և կարծեցին թէ յանդուգն գողութեան մը զոհ գացած է։ Բայց կարգ մը միջադէպեր քիչ քիչ յերեւան բերին իրաց ճշմարիտ վիճակը, Թէեւ ապաքինելէն ետքն սպասուհին՝ լաւագոյն բախտի արժանի անձնուիրութեամբ մը՝ ջանաց չքմեղացնել այն անձն որ այնչափ վատութեամբ վարուած էր իրեն հետ։ Ֆրանքէնշթայն եօթնամեայ շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեցաւ, սպասուհին ալ՝ իբրեւ մեղսակից՝ նոյնպատիժ, երկուք ու կէս տարի։

Բրուսիոյ մէջ եւս ողողմունք ծանր աղէտներ պատճառեցին։ Վիսդուլա, Էլպա եւ Օտէր գետերն յորդեցան։ Վիստուլայի բերնին մօտ 77 գիւղեր, որք 30,000 բնակիչ ունին, ջուրց ներքեւ ծածկեցան, եւ միայն այս գաւառակի մէջ երեսուն միլիոն մարք վնաս պատճառեցին ողողմունք։ Էլպինկ քաղաքն եւս մասամբ ողողեցաւ, եւ շատ մը գործարանք փակեցան։ Ի Բոզէն, Վարթ գետն յորդեցաւ, եւ քաղաքը մասամբ ծածկեցաւ ջուրց ներքեւ։ Բրուսիոյ ներքին գործոց նախարար Պ. Ֆոն Բուդքամըր ողողեալ գաւառները գնաց, ժողովրդեան օգնութիւն հասցնելու։ Շատ մը տեղերէ կամրջաց զօրքեր ալ ղրկուեցան, պատուարներ կառուցանելու համար։ Պեռլինի մէջ հանգանակութիւն բացուեցաւ ի նպաստ հազարաւոր խեղճաց, որք իրենց ապրուստի ամեն միջոցները կորուսած են։

—Վարշաւայէն կը ծանուցուի թէ տեղւոյն գործարանք կը շարունակեն մեծամեծ յանձնարարութիւններ ստանալ ռուս կառավարութենէն՝ ռազմանիւթոց պատրաստութեան համար, եւ մեծաքանակ ռազմամթերք կը ղրկուին միշտ արեւելեան (գերմանական եւ աւստրիական) սահմանաց բերդերուն եւ պահապան զօրքերուն։

—Ֆերտինանտ Իշխանի թիկնապահներէն մին, տեղակալ Բէլիանով, պաշտօնէ դադրեցաւ, և Բոքով հազարապետին հետ դատի ենթարկեցաւ, զինուորական սընտուկէն եղած գողութեանց համար։

—Պալղիկեան գաւառաց մէջ ռուս իշխանութեանց կրօնային հալածանքը նոր

—)(59)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՕՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՕՊԷ

ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Սիմօնէ կը պատրաստուէր շնորհակալութիւն յայտնել հօրեղբօրն, երբ մօրը ձայնը խօսակցութիւնն ընդհատեց։ Տիկին Նուազէ առաջին յարկի պատուհան մի կեցած՝ հրամայական ձայնով մը կը գոչէր.

—Այս պարտէզին մէջ շա՛տ աւելի ցուրտ կ'ընէ քան Մօնսօ զբօսատեղին մէջ։ Հարբուխ պիտի ըլլաս, աղջիկս։ Կ'աղաչեմ որ տուն գաս։

—Ճշմարիտ է, ըսաւ հօրեղբայրը ծիծաղելով։ Ես խօսքս աւարտեցի, սիրելի Օգդավիս եւ ահա կ'երթամ։

Բօլ Նուազէ չէր փափագեր բնաւ լրացուցիչ բացատրութիւն մ'ունենալ իւր եղբօրկնոջ հետ եւ վստահ էր իւր եղբօրդըստեր հաստատակամութեան վրայ։ Ուստի փութաց մեկնիլ, Սիմօնէի հետ ձեռաց սեղմում մ'ունենալէ յետոյ, որ նշանակութենէ զուրկ չէր։

Այժմ հարկ էր իւր խոստումը պահել վերահաստատելով կացութիւն մը զոր կարգ մը սխալներ եւ անխոհեմութիւնք վտանգի ենթարկած էին։

Նուազէ քիչ մը շատ յառաջ գնացած էր, յանձն առնլով մեղմել իւր պաշտպանելոյն արդար զայրոյթն։

Էտուառ Ֆօռգէլ, արդէն վիրաւորուած, բնաւ չէր խորհէր ետ դառնալ, վասն զի երկնչելով որ մի՛ գուցէ տկարանայ, հեռաւոր երկրի մը համար պաշտօն մը խնդրած էր նախարարութենէն եւ զայն ստանալու վրայ էր։

Նուազէ կրնար տակաւին յուսալ թէ ետ առնուլ պիտի տար նորա որոշումն, ուստի այդ կողմէն մտահոգութիւն չունէր։ Վտանգը Լիւսիէնի կողմէն կը նշմարէր զոր գրեթէ արտօնած էր սիրաբանել իւր եղբօրդստեր մօտ եւ որ անտարակոյս դըժուարութիւն պիտի յարուցանէր այդ բանէն հրաժարելու համար։ Բանութիւն չէր կրնար բանեցունել, ի բաց առեալ այն պարագայն յորում օգուտ քաղէր իւր հայրութենէն, եւ այսպէս շարժելու տրամադիր չէր ամենեւին, վասն զի այն փորձերն որոց ենթարկել կ'ուզէր զնա, մինչեւ ցարդ որոշ արդիւնք մը չէին տուած ցարդ։ Ցաւալի կերպիւ չէր ընդնշմարեր անցեալն այդ որդւոյն զոր չէր համարձակեր ո՛չ սիրանալ ո՛չ ճանչնալ։ Այդ անցեալը տակաւին մութ կը մնար, վասն զի դժուար էր որոշել թէ ո՛րն էր ճիշդն, այն պատմութի՞ւնը զոր պատմած էր Լիւսիէն՝ Գալիֆօռնիոյ մէջ իւր բրած շահագործութեանց վրայ, թէ այն տեղեկութիւնները զորս հաւաքած էր Պօսքէնի հետախուզարանի քարտուղարը։ Նոյնպէս դիւրին չէր ճշդիւ գիտնալ բուն զգացումներն Ջօէյ Նախկին տարփածուին որ յանկարծ կը փոխէր իւր ապրելու եղանակն եւ նոր կեանք մը վարել կ'սկսէր շնորհիւ կարեւոր գումարի մը զոր շահած էր Շանդիյեիի ձիարշաւներուն մէջ։

Նուազէ միակ կէտի մ՛ վրայ միայն գաղափար կազմած էր. այսինքն թէ, Լիւսիէն չափազանց խելացի էր եւ ի բնէ ազնուական ձիրքերով օժտեալ։

Ստոյգ է թէ իւր ապրած ընկերականութեան մէջ չէր որ այդ տղան սորված էր բարեկիրթ մարդու շարժուածոց ու խօսուածոց։ Նուազէ հաճոյք մը կ'զգար մտածելով թէ այդ տեսակ ձիրքեր ժառանգական են եւ թէ Լիւսիէնի խելացութիւնը հօրմէն փոխանցուած էր իրեն։ Սակայն ապահով չէր թէ Լիւսիէն նոյնը մնացած լինէր ի՛նչ որ էր, Սիմօնէն գիպուածաւ ազատելէն առաջ. մոլի երիտասարդ մը, անպատկառ կենօք վատթարացեալ և անխիղճ փառասէր մը։ Եւ այս վարանմանց մէջ, Բօլ հօրեղբօրն առաջին պարտականութիւնն էր անմիջապէս ղաղրեցունել այն ամուսնական բանակցութիւններն որոց յօժարելու սխալանաց մէջ գտնուած էր իւր եղբօր կինը։

Այսպէս կը խորհրդածէր դէպ ի պուլվառներն իջնելով, վասն զի կ'ուզէր վերջ մը տալ այս ամենուն եւ յուսահատած չէր Լիւսիէնն ի Կրանտ-Օթէլ գտնելէ։ Պատրաստուելու համար այն վճռական տեսակցութեան որուն հետամուտ էր, իւր խելքն ու սիրտը կը հարցաքննէր։ Կը հարցունէր ինքնին թէ ի՛նչ ընել պարտաւոր էր յանկարծ իւր դէմ ելնող այդ որդւոյն. եւ թէ ի՞րաւ արդեօք մայրական գորով մը կը տածէր նորա նկատմամբ։ Եւ միշտ [illegible] կը յիշէր ամեն ինչ որ կարդացած էր գրքերու մէջ և տեսած էր թատրոններու մէջ արեան այն հռչակաւոր ձայնին վրայ որ իրական կենաց մէջ այնքա՛ն քիչ անգամ կը խօսի, մանաւանդ երբ խնդիրն այնպիսի զաւկի մը վրայ է զոր մարդս ինք չէ մեծցուցած եւ առաջին անգամ կը տեսնէ, քսան-հինգ տարեկան լինելէ վերջը։ Բայց ի զուր կը կրկնէր թէ բաց ի ընկերական կապերէ, հայրութիւնը նշանակութիւն չունի, չէր կրնար խոստովանիլ թէ մեծապէս կը հետաքրքրուէր այդ անհարազատ զաւկին—գուցէ ի յիշատակ մօրը զոր անհուն սիրով սիրած էր։

Գալով Ջօէ Քօլինիի, դեռ ժամանակ կար յաջորդ օրն երթալ տեսնել զայն՝ հրամայելու համար որ հանդարտ մնայ եւ մանաւանդ Լիւսիէն Վէրպըռիի մասնութեան չարժառիթը Տիկին եւ Օր. Նուազէի չվերագրէ։ Զայն հանդարտեցունելու համար, բաւական էր յայտնել նմա թէ Լիւսիէն այլ եւս չպիտի ընդունուէր այդ կանանց տունն։

Այս որոշումներով զօրացած, Բօլ հօրեղբայրը Կրանտ-Օթէլ հասաւ այն ժամուն յորում, դարպասին եղանակին մէջ, գաւիթը լի է օտարականներով և այցելուներով, բայց յարմար վայրկենի մը կը հասնէր, վասն զի դռնապանին խցիկը մտնելէ առաջ, որպէս զի հարցունէ թէ Լիւսիէն ո՞ւր էր, նշմարեց զայն պատշգամին վրայ՝ սեղանի մ'առջեւ բազմած, վարժ ձեռքով մը պատրաստելով այն կանանչ ըմպելին զոր ախորժաբեր կը կոչեն, թէեւ բոլորովին կը զգեն ախորժակն այն անձանց որք ընթրիքէ առաջ ինքզինքնին թունաւորելու աղետալի սովորութիւնը ունին։ Այն մանրակրկիտ խնամով Լիւսիէն կը պատրաստէր իւր ապսէնթը, նշան մ'էր թէ սիրային մտահոգութիւններով պաշարեալ չէր։ Նուազէ որ կը ճանչնար կեանքն ու մարդիկը, ուշադրութիւն դարձուց այս կէտին վրայ եւ վայրկեան մը կանգ առաւ ի հեռուստ դիտելու համար այդ մեծ տղան որ, առջի օրն ի գութ շարժած էր մայրն ու աղջիկը իւր դժբաղդութեանց պատմութեամբ։

Տեսնելով զայն որ զուարթօրէն կը ծըխէր իւր ռուսական սիկառն եւ ժպտուն դէմօք՝ ակնոցով կը դիտէր գեղանի ամերիկուհիներն որք կ'անցնէին պատշգամին առջեւէն, մարդ չէր կասկածեր բնաւ որ այնքան տառապած լինէր այդ երիտասարդն։ Եւ Նուազէ մտածեց թէ Չէչիլիա Բագանձարօ կոմսուհւոյ որդին թերեւս խաբեբային մէկն էր որ պարզապէս խաղ մը կը խաղար հարուստ օժիտ տէր աղջկան մը հետ ամուսնանալու համար։ Այս պատճառաւ եւս առաւել կը փափագէր ժամ առաջ վերջնական բացատրութիւն մը ունենալ նորա հետ։ Նուազէ բակէն անցաւ եւ վերնադաւթակի սանդուղէն ի վեր ելաւ։

Լիւսիէն զայն նշմարելուն պէս ակնթարթի մէջ փոխեց իւր դիրքը. տխուր և ընկճեալ կերպարան մ'առաւ նման յուսահատ մարդու մը որ կ'արբենայ իւր վիշտը խեղդելու համար։ Արմուկովն սեղանին վրայ կռթնեցաւ, գլուխն երկու ձեռացը մէջ առած, առանց կասկածելու թէ այսպէս մելամաղձոտ սիրահարի կեղծ դէմք մ'առնելով, բոլորովին իրեն դէմ կը գրգռէր Սիմօնէի հօրեղբայրն որ որոշեց նախապատրաստական խօսքերն ի բաց թողուլ։

Նուազէ, առանց բառ մ'արտասանելու, պարապ աթոռ մը առաւ, նստաւ նորա մօտ եւ սպասեց որ երիտասարդը գլուխը վեր առնու։

—Դո՞ւք հոս, պարոն, գոչեց Լիւսիէն Վէրպըռի, զարմանք կեղծելով։ Բարեբաղդ եմ զձեզ տեսնելով։

—Ես ալ ուրախ եմ, մանաւանդ այն պատճառաւ որ զձեզ կը փնտռէի, պատասխանեց Բօլ հօրեղբայրը։ Ձեզ խօսելիք ունիմ։

—Աւելի աղէկ, քանի այդ շարժառիթն հոս առաջնորդեց զձեզ։

—Եղբօրս կինը տեսա՞ք այս իրիկուն։

—Այո՛, պարոն... եւ պատիւ ունեցայ երկարօրէն խօսակցելու նորա հետ...

—Մօնսօ զբօսատեղին մէջ. գիտեմ արդէն։ Եղբօրդուստրս ամեն ինչ պատմեց ինձ։

—Ա՛հ. Օր. Նուազէ ըսաւ ձեզ...

—Թէ մայրն այնքան ջերմ ընդունելութիւն մ'ըրեր է ձեզ որ պահ մը կարծեր էք թէ իրմէ կախում ունի իւր փեսայն լինելնիդ. Այս պատճառաւ Սիմօնէ փութով վերջ տուեր է խօսակցութեան։

Լիւսիէն այս չեշտակի հարուածին չէր սպասեր եւ պահ մը իւր պաղարիւնութիւնը կորոյս։

—Շատ լաւ ըրած է, յարեց հօրեղբայրը, վասն զի ձեր հոմանուհին կը լրտեսէր զձեզ եւ ձեր մեկնելէն յետոյ, յանդգներ է այդ երկու տիկնանց ետեւէն երթալ մինչեւ իրենց տան դուռը։

(Շարունակելի)

ձեւ մ'առաւ ։ Ռուս կառավարութիւնն յանկարծ դադրեցուց ամերիկեան և անգլիական Աստուածաշունչի ընկերութեանց գործողութիւնները Պալթիկեան գաւառաց մէջ ։ Այս ընկերութիւնք այլ եւս չպիտի կրնան Աստուածաշունչ տարածել ժողովրդեան մէջ ։ Ռուս իշխանութիւնք կը շարունակեն հալածել լուտերական հովիւներն ։ Ասոնցմէ չորս հոգի եւս յանկարծ իրենց պաշտօնէ դադրեցան, և Արխանկել աքսորեցան ։ Վաթսուն լուտերական հովիւներ ալ ի դատ պիտի կոչուին՝ ռուս կառավարութեան «ռուսացուցիչ» հրահանգներուն գործադրման հակառակելնուն համար ։ Ներկայ տարւոյն եւքը, Պալթիկեան գաւառաց Գերմանք, որոնք շատեր չեն հասկընար ռուսերէն, պիտի պարտաւորին ռուսերէն միայն կարդալ իրենց Աստուածաշունչն, և լուտերական հովիւներն, որք նմանապէս անտեղեակ են ռուսերէնի, ժողովարաններուն մէջ հոգեւոր պաշտօնները ռուս լեզուաւ միայն պիտի կրնան կատարել ։ Ռիկայի և Ռեվէլի կողմերն, որք են կեդրոն Ռուսիոյ գերման հպատակաց, բուռն զայրոյթ կը տիրէ այս հարստահարիչ տնօրինութեանց դէմ ։

Ալեքսանդր Գ. կայսր իրեն համար անձնական քաղաքականութիւն մ'ըրած է Պալթիկեան գաւառաց Գերմաններուն ռուսացումն ։ Այդ գաւառաց մէջ ռուս կառավարութիւնը գերմանազգի ոստիկաններ կը պահէր, որոց ծախքը տեղւոյն կը հոգային ։ Ներքին գործոց նախարարն առաջարկած էր ռուս ոստիկաններ դնել անոնց տեղ ։ Դատական եւ ներքին գործոց նախարարութեանց պաշտօնեայք չափազանցութիւն համարեցին այս առաջարկն, եւ մերժեցուցին զայն ։ Բայց Թոլսթոյ կոմս խնդիրը Զարին ներկայացուց, որ առանց վերապահութեան ընդունեց անոր առաջարկն, եւ այժմ գերման ոստիկանք արձակուելով անոնց տեղ ռուս ոստիկանք կը նշանակուին ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿԱՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԵՒ
ՊԷՇԻԿԹԱՇԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՈՐՈՇՄՈՒՆՔ ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՑԱՆՁՆՈՒՄՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ

Ազգ. կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովն ի նիստ գումարեցաւ երէկ ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ, ընդ նախագահութեամբ Պատրիարքական Գեր. փոխանորդ Հօր և ատենապետութեամբ Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյի ։ Ներկայ էին կրօնական ժողովէն Ամեն. Խրիմեան Սրբազան, Արժ. Յովսէփ վարդապետ Սարաճեան և Իգնատիոս վարդապետ Շիշմանեան և Քաղաքական ժողովոյ անդամք մեծամասնութեամբ ։

Աւասիկ Խառն Ժողովոյ երէկի նստին մէջ տրուած որոշմունք որք հաղորդուած են մեզ Ազգ. Պատրիարքարանի դիւանատան կողմէ ։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը գիր մը ուղղելով Խառն Ժողովոյն կը ծանուցանէր թէ իւր անձնական տկարութեան աստիճանին պատճառաւ չպիտի կրնայ նախագահել Խառն Ժողովոյ նըստին, հակառակ իւր բաղձանաց, և Գեր. Փոխանորդ Հօր միջոցաւ կը հաղորդէր ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին կողմէն Պէշիքթաշի ազգային գերեզմանատան խնդրոյն նկատմամբ ուղղեալ կոնդակ մը, յայտնելով թէ մայրաքաղաքս գտնուող Գեր. եպիսկոպոսունք հրաւիրուած են սոյն խնդրոյն համար ներկայ գտնուելու ժողովոյ նստին և տեղեկանալու հայրապետական կոնդակին պարունակութեան ։

Ժողովն ի ներկայութեան հրաւիրեալ Գեր. եպիսկոպոսաց յոտնկայս ընթերցաւ Վեհ. Հայրապետի կոնդակը որ աւասիկ ։

ՄԱԿԱՐ Ծառայ Քրիստոսի եւ անհասանելի կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարք համազգական Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ կաթուղիկէ Էջմիածնի ։

Գերաշնորհ Պատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ՝ Բարձր. Սրբազան Յարութիւն ի Տէր խնդալ ։

Ի հաւաստի աղբերաց տեղեկացաք, զի խնդիրն յանձնելոյ կամ ո՛չ զգերեզմանատունն Հայոց Պէշիքթաշի ի մշտնջենական տիրապետութիւն արքունի պալատան Օգոստափառ Սուլթանին՝ տակաւին չէ վերջացեալ ։

Արդ՝ որովհետեւ գերեզմանատունն այն գտանի կից ընդ պալատան Նորին Կայսերական Մեծութեան՝ և յայս սակս ի բազում ամաց հետէ արգիլեալ է թաղել ի նմին զննջեցեալս, որովհետեւ նոյն ինքն Վեհափառ Սուլթանն պէտս ունի հողոյն այնմիկ և Օգոստափառ Անձն Նորին Կայսերական Մեծութեան նուիրական է վասն համօրէն ժողովրդեան և հպատակաց, և որովհետեւ Ազգս Հայոց ի սկզբանէ անտի ճանաչեցեալ է պարգեւատրութեամբ շնորհաց Օսմանեան Վեհապետաց, վասնորոյ պատուիրեմք, զի փոխադրելով զոսկերոտիսն ի սրբավայրս ազգային գերեզմանատանց, զգետինն զայն բացառաբար յանուն Ազգիս նուիրել Արքայական Անձին Նորին Վեհափառութեան ։

Հաւաստի եմք, զի Սրբազնութիւն Ձեր և որք ընդ Ձերով նախագահութեամբ՝ Բարեշնորհ Անդամք կրօնական Ժողովոյդ և ամենասիրելի Ազգն Հայոց որդիական սիրով հպատակեսջիք Հայրական առաջարկութեան մերում, որ մնամ վասն Ձեր ամենեցուն և լրութեան Ազգիս՝

Ամենաջերմեռանդ Աղօթարար
ՄԱԿԱՐ, ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Համար 86.
Ի 28 Փետրվարի 1888 ամի փրկչական
և ի Թուականութեան մերում ՌՅԼԷ
ի Սուրբ Էջմիածին

Կոնդակին ընթերցումէն յետոյ, ժողովը խորհրդակցեցաւ անոր պարունակութեանը վրայ, և սոյն խորհրդակցութեանց եզրակացութիւնն այն եղաւ որ ներկայ գտնուող եպիսկոպոսունք միաձայնութեամբ յայտարարեցին թէ իրենց պարտաւորութիւնն էր հնազանդիլ ամենայն Հայոց Հայրապետի պատուէրին և առաջարկութեան, և Վսեմ. Ատենապետ պէյին հրաւիրանօք գրաւոր հաղորդեցին իրենց յայտարարութիւնը՝ զոր ստորագրեցին

1. Ամեն. Մկրտիչ Ս. Արքեպ. Խրիմեան
2. Գեր. Արիստակէս » Դերձակեան
3. » Խորէն » Նար-Պէյ
4. » Սիմոն Ս. Եպիսկ. Սէֆէրեան
5. » Տիմոթէոս » Սափրիչեան
6. » Փիլիպպոս » Նաճառեան
7. » Գարեգին » Սրուանձտեց.

Հետեւաբար Խառն Ժողովն Հայրապետական կոնդակին գործադրութիւնն որոշեց, և Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց որպէս զի Պէշիքթաշի Գեր. Ս. Քարոզչին և Թաղական Խորհրդոյն գործակցութեամբ ոսկերոտեաց փոխադրութիւնը կատարել տայ պարտուպատշաճ յարգանօք, և գերեզմանատունն՝ յանուն Հայոց Ազգին՝ վայելուչ եղանակաւ նուիրէ Վեհ. Սուլթանին, ըստ յանձնարարութեան Ազգային Ժողովոյ և ըստ տրամադրութեան Հայրապետական կոնդակին ։

⁂

ԶԱՆԱԶԱՆ ՈՐՈՇՄՈՒՆՔ

Այսպէս ժողովն զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով ։

Տրապիզոնի պատրիարքական փոխանորդ կարգեց Բերայի քարոզիչ Օսկեան Արժ. Ներսէս վարդապետը ։

Մերժեց Վանայ պատրիարքական փոխանորդ Ալէաթճեան Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոսի հրաժարականն ։

Ժողովն որոշեց Ազգ. կեդր. Վարչութեան կողմէ ցարդ պատրաստուած և գործադրութեան դրուած կանոնագրերն ու հրահանգներն յատուկ տետրակի մը մէջ ամփոփել տպագրութեան յանձնուելու համար ։

Սահմանադրական տարեգլուխը մօտեցած լինելով ժողովն որոշեց յանձնարարել Տնտեսական Խորհրդոյ որ կեդրոնական սնտուկի երկամեայ հաշուեցոյցը ծրագրի ձեւով պատրաստէ և մատուցանէ ժողովոյն ։

Ժողովն՝ Եէնիգաբուի ընտրողական ժողովոյն առաջարկութեան վրայ առժամեայ Թաղական Խորհուրդ մը կազմեց նոյն տնօրինութիւն ։

Ուշադրութեան առնլով Կուտինայի առաջնորդական ընտրութեան տեղեկագիրը՝ ժողովն օրինաւոր գտաւ կատարուած ընտրութիւնն և Կուտինայի առաջնորդ հռչակեց Արժ. Խոլոտեան Պօղոս վարդապետն որ արդէն վիճակին առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը կը վարէր ։

ՀԱՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԱԼՔ

Ամեն. Պատրիարք Հայրն, ըստ միահամուռ յայտարարութեան երեկի Խառն Ժողովոյ, կայս. կառավարութեան գթութիւնը պիտի հայցէ ոստիկանութեան պաշտօնատունը փոխադրուած հայ ձերբակալեալց վրայ որք են Սարըեան Մկրտիչ էֆէնտի և վեց վանեցիներ ։

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Կայս. կառավարութեան կողմէ կարգեալ երկրաչափներ այս օրերս Ազգ. Հիւանդանոց երթալով վերաշինութեան յատակագծին նկատմամբ պէտք եղած երկրաչափական գործողութիւնները կատարեցին ։ Կը լսենք թէ կայս. հրովարտակին շնորհումէն անմիջապէս յետոյ վերաշինութեան գործողութիւնք պիտի սկսին ։

«ԼՈՒՏԵՐ ԴԻՒԹԻՆԵԱՆ»

Լուտեր Դիւթինեան ծաղրաթերթն, որ Գրաքննական Տնօրէնութեան հրամանաւ դադրեցեալ էր երկար ատենէ ի վեր, դարձեալ արտօնութիւն ստանալով, մեր տնօրինութեամբը վերստին պիտի սկսի հրատարակուիլ շաբաթական յառաջիկայ շաբաթ մարտ 26էն ։

Լուտեր Դիւթինեան շաբաթաթերթ պիտի լինի, և պարունակութիւնն՝ ազգային, զաւեշտական, քննական, բարոյական են ։

Տէր և Հրատարակիչ
Լուտերի
ԱՐԱՄ ԱՃԾԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Արտաքին գործոց Նախարարութեան Մէքթուպճի անուանեցաւ Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան Մէքթուպճի Միւնիր պէյ ։

Երկրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ջիվանիրոյ մաքսատան վերատեսուչ Մուհիէտտին էֆէնտիի ։

Պաշտօնէից ընտրութեան յանձնաժողովոյ անդամ անուանած է Պետական Խորհրդոյ անդամ Վասիֆ պէյ ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Նախարարաց Խորհուրդն իւր երեկի նստին մէջ զբաղեցաւ Սուէզի ջըրանցքի խնդրոյն և պատրաստեց իւր տեղեկագիրը զոր պիտի մատուցանէ Վեհ. Սուլթանին ։

Սուպէր այս առթիւ կիմանայ թէ Բ. Դուռն՝ ի պատասխանի Անգլիոյ և Ֆրանսայի վերջին զեկուցմանց՝ հակառաջարկ մը պիտի ներկայացնէ ։

⁂

Երէկ Նախարարաց Խորհրդոյ ի նիստ գումարուած պահուն Վեհ. Սուլթանի սենեկապետ Արիֆ պէյ Բ. Դուռը գնաց և Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հաղորդեց Ն. Վեհափառութեան ինչ ինչ հրամանները ։ Նախարարաց Խորհրդոյ ցրուելէն յետոյ, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարն երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցան ։

ՎՍԵՄ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼ ԷՖԷՆՏԻ

Թուրքէ կիմանայ թէ Ելմտական Նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Բորթուգալ Միքայէլ էֆէնտի հրաժարած է իւր պաշտօնէն ։

ՄԱՀ ՌԷՇԻՏ ՊԷՅԻ

Մինչդեռ երէկի Թուրք լրագիրք և անոնցմէ առնլով տեղական ուրիշ լրագրաց ոմանք ընդ որս և մեք կը ծանուցանէինք թէ Վեհ. Սուլթանի մասնաւոր քարտուղար Րէշիտ պէյի հիւանդութիւնը բարւոքելու վրայ է, Ն. Վսեմութիւն, յանկարծական յեղաշրջում մ'ունենալով, վերջին շունչը կ'աւանդէր իւր ապարանքին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ մեծ շքով և մարմինն ամփոփուեցաւ ի Պէշիքթաշ Եահեա էֆէնտի Թէքքէին մօտ ։

Յուղարկաւորութեան ներկայ գըտնուեցան Վեհ. Սուլթանի սենեկապետներէն Րաղըբ պէյ, կայս. պալատան քարտուղարներէն Նուրի, Բեազիմ, Ճէվատ ու Թաիֆ պէյերը, Պետական Խորհրդոյ անդամ Թէրիտ պէյ ու Բոսդանճի էֆէնտի Քարաթօտօրի, մաքսային վերատեսչութեան խորհրդական Պերթրամ էֆէնտի, Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան խորհրդական Հօրն էֆէնտի և այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարք ։

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ յուղարկաւորութեան ծախքը կայս. մասնաւոր Արկղէն տրուեցաւ ։ Նոյնպէս Ն. Վեհափառութեան հրամանաւ դրամական պարգեւներ եղան վախճանելոյն ընտանեաց ։

Րէշիտ պէյ երեսուն-երեք տարեկան էր և իւր ուսումն առած էր Սուլթանիյէ և Միլքիյէ վարժարանաց մէջ ։ Իւր մահը խոր վիշտ կը պատճառէ իւր բազմաթիւ բարեկամաց և համակրողաց ։

ՍԷՐՎԷԹ

Սէրվէթ լրագիրն առժամեայ դադարման դատապարտուած է եպարքոսական հրամանաւ ։

ԵՈՒՍՈՒՖ ՐԻԶԱ ՓԱՇԱ

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Ն. Վեհափառութեան հանդերձապետ Իսմէթ պէյ գաղթականաց ընդհանուր վարչութեան նախագահ Եուսուֆ Րիզա փաշայի ապարանքը գնաց և Ն. Վսեմութեան առողջական վիճակին վրայ տեղեկութիւններ առաւ ։ Րիզա փաշա մէկ քանի օրէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէ ։

ՄԱՀ ՐԷՖԷԴ ՊԷՅԻ

Արտաքին գործոց Նախարարութեան մէքթուպճի Րէֆէդ պէյ, որդի վախճանեալ Մեծ Եպարքոս Սաֆվէդ փաշայի, որ երկար ատենէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէր, նախընթաց գիշեր մեռաւ իւր ապարանքին մէջ ի Շահզատէ Պաշը ։

Վեհ. Սուլթանն իմանալով Րէֆէթ պէյի մահն հրամայեց որ յուղարկաւորութեան ծախքը իւր մասնաւոր արկղէն վճարուի, Րէֆէթ պէյի մարմինն ամփոփուի Սուլթան Մահմուտի դամբարանին մօտ և յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուին երկու կայս. թիկնապահներ ։

Յուղարկաւորութիւնն երէկ կատարուեցաւ մեծ հանդիսիւ և ըստ կայս. հրամանի մարմինն ամփոփուեցաւ Սուլթան Մահմուտի դամբարանին մօտ ։

Յուղարկաւորութեան ներկայ էին Արտաքին գործոց Նախարար Սայիտ փաշա, Էվգաֆի Նախարար Մուստաֆա փաշա, Ելմտական Նախարար Մահմուտ փաշա, Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին Խան, Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Տատեան էֆէնտի, Պետական Խորհրդոյ դատական ճիւղին Նախագահ Սաիպ պէյ, Արտաքին գործոց Նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարք եւ այլ բարձրաստիճան անձինք ։

ՑՈՒՑՄՈՒՆՔ Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Պուլկարիայէն հասած մասնաւոր լուրեր կը հաւաստեն թէ օտար գործակալք գաղտնապէս կ'աշխատին կուսակցութեանց պետերը գրգռել խռովութիւն մը առաջ բերելու համար ժողովրդեան մէջ, որպէս զի իշխանն հարկադրուի Պէրլինի դաշնագրով Պուլկարիոյ մէջ հաստատեալ իրաց կացութեան հակառակ ընթացք մը բռնել ։ Այս մեքենայութեանց նպատակն է պետական հարուած մը առաջ բերել, որ պատրուակ լինի զինուորական անմիջական գրաւման մը ։ Ջկարծուիր սակայն թէ Ֆէրտինանտ իշխանն յօժարի այսպիսի կարեւոր որոշում մը տալ առանց խորհուրդ հարցնելու Վիէննայի դահլճին ։ (Սթանտարտ)

ՈՃԻՐ ՄԸ Ի ԿԻՒԼ-ԱՍԱՐ

Անցեալ շաբթու ոճիր մը գործուեր է ի Կիւլ-Ասար, որ կէս ժամ հեռաւորութիւն ունի Այտընէն, հետեւեալ եղերական պարագայից մէջ ։ Ուրբաթը շաբաթ լուսնալու գիշերը, Պ. Տէյվիտ Քիրքփաթրիքի, տնօրէն Պ. Ֆօրպսի մատուտակի հիւթի գործարանին, կը ննջէր իւր խուցին մէջ, երբ դուրսէն պարպուած հրացանի գնդակ մը մահացու կերպիւ վիրաւորեց զայն ։ Հրացանին պայթման ձայնն ու վիրաւորելոյն աղաղակները լսելով, գործարանին պահապանը, որ պառկած էր մօտակայ խուցի մը մէջ, վազեց նորա մօտ և արիւնաթաթաւ վիճակի մէջ գտնելով զնա դուրս ելաւ օգնութիւն հասցնելու համար ։ Բայց հազիւ մեկնած էր խուցէն, յաղթանդամ մարդիկ մը, ձեռքը երկայն դանակ մը բռնած, խուցին մէջ խոյանալով յարձակեցաւ Պ. Քիրքփաթրիքի վրայ ։ Սոսկալի մարտ մը տեղի ունեցաւ յոյժ երկու մարդոց միջեւ, վիրաւորեալը կիսամեռ գետին փռուեցաւ վասն զի թէեւ կրցած էր հրազէնը ձեռք առնուլ, բայց պարպած լինելով զայն, օգուտ մը չ'ունեցաւ իրեն ։ Խաչիկը, կարծելով թէ իւր զոհը մեռած է բոլորովին, փախաւ ։

Այդ վայրկեանին վրայ հասաւ Պ. Քիրքփաթրիքի քարտուղարը, Մէնձէս էֆէնտի, գիւղացւոյ մը հետ, և ոճրագործին սարսափը վիրաւորեալն որ հազիւ ժամանակ ունեցաւ իւր սպանչին անունը տալու և վերջին շունչը փչեց ։ Խաչիկը մի քանի օր առաջ գումար մը փոխ ուզած էր Պ. Քիրքփաթրիքէն որ մերժած էր ։

Տեղական իշխանութիւնք կը կարծեն թէ գործարանին պահապանը մեղսակից էր ոճրագործին և թէ ինքն էր տնօրէնին հրազէնն առաջուց պարպողը ։ Այս մարդ ձերբակալուած է, սակայն Խաչիկին հետքը գտնուած չէ տակաւին ։

◆

Վիէննայի օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ անուանած է կայս. թիկնապահ տեղակալ-գնդապետ Թէվֆիք պէյ, որ Հօպ փաշայի Թարգմանի պաշտօնը կը վարէր ։

Նոյն դեսպանատան նախորդ զինուորական կցորդ հազարապետ Էնվէր պէյ Սելանիկի զօրաբաժնին սպայակոյտի անդամ անուանած է ։

—Պետական Խորհրդոյ անդամ Էսատ ու Վասիֆ պէյերէ բաղկացեալ մասնաժողով մը կազմուած է որ պաշտօն ունի հարցաքննել Գարասիի Նահանգին մէքթուպճին և նոյն Նահանգի պաշտօնեաներէ մէկ քանին ։

—Կը յիշուի թէ օսմանեան ընկերութիւն մը մենաշնորհ խնդրած էր Րիվա Տէրէսիէն Սկիւտար եւ ի շրջակայս ջուր բերելու համար ։ Այս խնդրագիր Քաղաքապետութեան յանձնուած լինելով, սա այժմ սկսած է քննել որ եթէ այդ մենաշնորհ տրուի կրնա՞յ վնաս մը պատճառել Րիվա Տէրէսիի երկու կողմը գտնուած գիւղերուն ։

—Աթէնքէն առնուած լրոյ նայելով, Վասոս Վալլինսոս զօրավարն, որ յատուկ պատգամաւորութեամբ մը գալուս անցած մայրաքաղաքս պիտի գայ Վեհ. Սուլթանին մատուցանելու համար Ս. Փրկչի ականաւոր պատուանշանը, Պայրամի տօներէն յետոյ միայն, այսինքն յունիսի ամսոյ սկիզբը, պիտի մեկնի աստ գալու համար ։

—Առողջապահական վարչութեան կողմէ ի Լազգրէ ղրկուած բժիշկներ քննելով անդ ծագած տարափոխիկ հիւանդութիւնը, հաստատեր են թէ այդ հիւանդութիւնը ժանտատենդ է և թէ անցեալ հոկտեմբերէ մինչեւ այսօր տասն հոգի միայն մեռեր են ։ Ձեռք առնուած ազդու միջոցներու շնորհիւ այդ հիւանդութիւն բոլորովին անհետացեր է ։

—Կայս. այն Իրատէին համաձայն որ կը հրամայէր զինուորական ծառայութեան կոչել իսլամ գաղթականները, մայրաքաղաքիս եւ շրջակայից մէջ հաստատեալ գաղթականաց զինուորագրութեան համար յատուկ գրասենեակներ պիտի հաստատուին ի Պէյքօզ Րումէլի Քավաք, Մաքրիքէօյ և Գարթալ ։ Ներկայ տարւոյ մէջ Կ. Պոլսոյ գաղթականներէն առնուելիք զինուորաց թիւը պիտի լինի 748 ։

—Տէօէ Աղաճէն լուր հասած է թէ 900 քիլէ ցորէն բեռցած առագաստանաւ մը փոթորիկի բռնուելով, ընկղմեր է ։ Նաւաստիք ազատեր են ։

—Շքոտրայի եղեռնադատ ատենին կողմէ տրուած վճռոյն վրայ, որով ազատ թողուած էին այն անձինք որք կ'ամբաստանուէին թէ սպաննած են Բասդուէ անուն մէջղօրիդ քահանայն, տեղւոյն իտալական և աւստրիական հիւպատոսք իրենց դեսպանատուններէն ստացած հրահանգաց համաձայն՝ կուսակալ Թահիր փաշայի ներկայանալով խնդրեր են որ հրամայէ ձերբակալել այն չորս անձինքն որք բանտէն արձակուած էին դատարանին որոշմամբ ։ Թահիր փաշա պատասխաներ է թէ այս գործին նկատմամբ պէտք եղած հրահանգներն ըստացած է արդէն Մեծ-Եպարքոսէն և թէ կէտաւէտ պիտի գործադրէ զայն ։ Յաջորդ օրը կուսակալը, Կ. Պոլսէն իւր ստացած հրահանգաց համաձայն, վերստին ձերբակալել տուեր է ոճրագործները ։

—Մէնլիքէն (Սէրէզի գաւառակ) առնուած լուրեր կը ծանուցանեն թէ քսան աւազակաց խումբ մը կազմուեր է Բալդի գիւղին մէջ, հռչակաւոր Ջուգօ աւազակապետին հրամանատարութեան ներքեւ, և այդ գիւղին մէջ երեք գիւղացի սպաններ է ։ Այսպէս, Բէգրիճաի Դիքնօվօ գիւղն երթալով երկու մարդ և մէկ կին սպաններ է ։

—Կը յիշուի թէ երկաթուղեաց պաշտօնատարներէն Պ. Վալտէր մարտ 10ին սպաննուած էր Քէօբրիւլիի և Նիկօլինի միջեւ, անծանօթ չարագործաց ձեռամբ ։ Սպանեալն ազգաւ գերմանացի էր և տասն հինգ-տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր արեւելեան երկաթուղեաց վարչութեան մէջ ։ 1877ին կայարանապետ էր յԷնի Զաղարա, երբ այդ քաղաքն ու կայարանը ռմբակոծուեցան ։ Պ. Վալտէր վերջերս կաշխատէր Սելանիկ Միդրովիցայի գծին վրայ և բանուորներու վճարումները կ'ընէր, երբ յանկարծ երկու կայարանաց միջեւ բռնուելով չարագործներէն, կողոպտուեցաւ և սպաննուեցաւ ։

—Անցի օրը Բերայի ոստիկանութիւնը փակեց եւ կնքոյ ներքեւ առաւ Լինարտի փողոցի անկիւնը գտնուող նորաձեւութեանց վաճառատունը և ձերբակալեց անոր տէրը Պ. Ն. Ս... որ ամբաստանուած է թէ իւր վաճառատան մէջ գողցուած ապրանքներ կը գտնուին ։ Պ. Ն. Ս... խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկուած է ։

—Պելճիքեան դեսպան Պ. Էմիլ Պօրչկրավ որ արձակուրդով բացակայ կը գտնուէր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ ։ Պ. Պօրչկրավ Իտալիայէն կուգայ ։

Էօմէր էֆէնտիի (Օրօզտի Պաք և Ընկ.) վաճառատան կողմէ խմբագրութեանս ուղղեալ գիր մը կը յայտնէ թէ, այդ վաճառատան մէջ կատարուած գողութեան առթիւ որ և է բնակիչի վրայ կասկած չի կայ և հետեւաբար բնակչաց ո՛չ մին ձերբակալուած է ։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
ԲԵՐԱՅԻ

Պ. Բիքման այս գիշեր իւր Գ. ներկայացումը պիտի տայ ի Նոր Թատրոն և մագնիսականութեան ու էքնօփիզմի փորձեր պիտի կատարէ ։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Հանրային Պարտուց վարչութիւնը կը ծանուցանէ իւր արժէտոմսարց թէ 1881 դեկտեմբեր 8/20ի կայսերական Հրովարտակին Ե յօդուածին հինգերորդ հատուածին համաձայն, այն ամեն կտրօններն որք վեց տարուան պայմանաժամի մէջ չդանձուին, իրենց պայմանաժամուն լրումէն յետոյ պիտի ջնջուին ։

Հետեւաբար, 1882 սեպտեմբեր 1/13ի այն բոլոր կտրօններն որք չդանձուին մինչեւ 1888 սեպտեմբեր 1/13, Օսմ. Հանրային Պարտուց սեփականութիւնը պիտի լինին ։

Կ. Պոլիս, 27 մարտ 1888 1412

ՏՕՔԹ. Ս. ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ
ԲԵՐԱ, ՇԻՇԼԻ ՓՈՂՈՑ, 11
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ (Ապրիլ 1 էն սկսեալ)
ԱՄԷՆ ԱՌԱՒՕՏ ժամը 5 էն 6, կամրջին դէմ Քիւչիւքեան եղբարց դեղարանը ։
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՈՒՐԲԱԹ (ձրի) 7 էն 10 Պէյլէրպէյ ի դեղարանն Շարքիյէ ։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (ձրի) եւ ՇԱԲԱԹ, 7 էն 10 իւր բնակարանը ։
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ (ձրի) 7 էն 10, Սամաթիա, Թրամվայի ճամբէն, Հռովմէական Հայոց եկեղեցւոյն դիմաց, Թիւ 357 տունը ։
ԾԱՆՕԹ. Աղքատաց եղանակաւ կը դարմանուին արանց եւ կանանց գաղտնի հիւանդութիւնք ։
1663 1—15

ԴՐԱՄԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄ

Այն անձինք որք կը փափաքին լաւ կերպով շահագործել իրենց դրամն՝ ամենայն ապահովութեամբ եւ երաշխաւորութեամբ, ինչպէս և կ'ուզեն ետ առնուլ յանձնուած դրամները երբ պէտք ունին ուրիշ կերպով գործածելու այդ դրամը, կրնան դիմել առ Իսդէրն Էֆէնտի, Քարաքէօյ, Տէյիրմէն խան, թիւ 9, Ղալաթիա, որ կարող է հարկ եղած ամեն տեղեկութիւնները տալ ։
1641 1—4

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ
ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 3 ապրիլ

Նախարարական յայտարարութիւն կ'ըսէ թէ Երեսփոխանաց Ժողովը լըջապէս պատրաստուած բարենորոգումներ կ'ուզէ ։

Կը խնդրէ Երեսփոխանաց Ժողովէն որ կառավարութեան վստահի՝ Սահմանադրութեան վերաքննութեան պատեհականութեան համար ։

Յաւարտ բանից կ'ըսէ թէ կառավարութիւնն անկեղծապէս յարեալ է խաղաղութեան պահպանման ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա, 24 մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

ամիս Լոնտրայի վրայ (պահանջի)	111 5/8
3 » » » (վճռ.կնին)	111 1/4
Բարիզի » (պահանջի)	22 67 1/2
» » » (վճռ.կնին)	22 75

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

			Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միրաց.)	Սէրի Գ.	կ.	15 10
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	»	15 11
Բերայի մէջ	»	»	— —
Առաւօտուն բացուելու	»	»	15 23
Բարձրագոյն գին	»	»	15 23
Նուազագոյն »	»	»	15 23
Կէս օրին	»	»	15 24

ԻՍԹԻՔՐԱԶԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	Գ. կ.	35 30
Այս առաւօտ	»	35 38
Կէս օր	»	35 38

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն 1858) » 1862)	Սէրի	Գ. կ.	23 10
» 1860) » 1863) » 1872)	»	»	14 5
» 1865) » 1869) » 1873)	»	»	15 23

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	4 12
Քրէտի Ժէնէրալ	Օսմ.	7 2
Գամբ տը Գօնս	»	6 35
Սօս. Շամ. է Վաբէօր	»	4 15
Թրամվայ	»	410
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	39 7/8
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնէթուղթ Լոտերիոյ	»	130

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղր.	100
0 ֆրանքնոց	»	88 16
Անգլիական ոսկի	»	111 6
Բօլ իմփէրիալ	»	90 35
Քրիմինք	»	51 15
Ռուսական թղթադրամ	»	10 60
» արծաթ	»	76 30
Ֆիօրին	»	— —
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 10
Վէզնէց	»	104 10
Հինգնոց	»	104 10
Մեթալիք	»	100
Թարաֆիէ	»	13 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 4 ապրիլ ժամ 5 վայր. 15 երկոյ

Անգլ. քոնսօլիտէ	101 11/16
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուելուս	13 3/4
» » » գոցուելուս	14 1/16
» » » Ա.	23 3/4
» » » Բ.	14 5/8
» » » Գ.	13 7/8
Օթօման 1871	80 1/4
Փոխառութիւն 1877	անընթեռնլի
Պանք Օթօման	10 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873	93 1/2
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիէ)	80 7/8
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)	103 1/4
Տայրա Սանիէ	77 1/8
Տօմէնիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	99 7/8
Հունգարական պարտաթուղթ 4 0/0	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 45

Վիէննա, 4 ապրիլ ժամ 4 երկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 55
Օսմանեան երկաթուղի	19 30

Բարիզ, 4 ապրիլ ժամ 3 վայր. 45 երկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	107 20
» » 3 0/0	82
Օսմանեան քոնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուելուս	13 77 1/2
» » » գոցուելուս	14 10
» » » Բ.	14 10
» » » Գ.	14 10
Օսմանեան երկաթուղի	37 87 1/2
» Պէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	505
Քրէտի Լիոնէ	570
» Ֆօնսիէ	1376 25
Բաժնետոմս Լիոնի	1275
Սուէզի ջրանցք	2133 75
Ռուսական 5 0/0 1877 ի	99 1/8
Իտալական Ռանթ	95 35
Սպանիական (արտաքին)	69 1/4
Եգիպտական միացեալ	406 25
Բրիօրիթէ թիւրք	365
5 0/0 Հելլենական	— —
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 24

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 4 ապրիլ ժ. 10 վ. 30 երկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	— —
Օսմանեան քոնսօլիտէ	14 37 1/2
Եգիպտական	406 25

ԷՔՕ ՏԸ ԲԱՌԻ
ԲԱՌԻԶԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ
ԿԱՄ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԶՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ
Գին 10 դահեկան

Սոյն գործն որ «Էքօ տը Բառի» անուամբ հանրածանօթ զրուցատրութեան հայերէն թարգմանութիւնն է ֆրանսերէն բնագրին հետ դէմ առ դէմ տպուած, Բարիզի բարեկիրթ դասուց մէջ խօսուած արդի ֆրանսերէն լեզուին կատարեալ հայելին է, եւ կենաց ամէն գործառնութեանց վրայ կը պարունակէ ընտանեկան, առեւտրական պէս պէս խօսակցութիւններ, հարիւրաւոր ոճեր, ասացուածներ, համանիշ բառերու տարբեր կիրառութիւններ, նամակներու, տոմսերու եւ փոխ-գրերու օրինակներ, այնպէս որ իւր բազմադիմի առաւելութեամբք կը գերազանցէ զՕլլէնտորֆ եւ զԷմիլ Օթթօյ երբեմն զրուցատրութեան առաջնորդ, եւ արդէն ազգային առաջնակարգ վարժարանաց մէջ մուտ գտած լինելով կրնայ «Բառագիրքի» միակ ուղեցոյց մը լինել մանկտւոյն եւ ինքնավարժ ուսանողաց [illegible]

Նշանելու ուսանողք կրնան մեծ [illegible] թարգմանութեան եւ թէ [illegible] ։

Դիմել ի կեդրոն [illegible] (Գ. Մ. Պօղաճեան), Չա [illegible] րն դէմ, թիւ 56 ։
1—5

ՅՈՎՍԷՓ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ

Ե.

Իրաւունք ունէր Հասուն խռովելու երբ կը կազմուէր Բարեգործական Ընկերութիւնը։ Բաւական սրատես էր նա և կ'իմանէր թէ՛ ընկերութիւն մը յորում հռոմէադաւան հայ երիտասարդութիւնը կը միանայ Հայոց եկեղեցւոյ երիտասարդութեան, վտանգ մ'էր կաթոլիկ եկեղեցւոյ շահերուն արեւելքի մէջ։ Հայ կաթոլիկ կղերին քաղաքականութիւնն եղած էր իւր ժողովուրդի սրտին մէջ կենդանի պահել ատելութեան ոգին մեզ դէմ։ Մենք լաւ չենք գիտեր թէ հոգեբանական որպիսի՛ խորին հմտութեամբ այդ կղերը կը յաջողի իւր քաղաքականութեան մէջ։ Այդ հոգեբանական հմտութեան մասին գաղափար մը տալու համար օրինակ մը առաջ բերենք։

Ժամանակաւ մեր կողմանէ Հռոմէական Հայոց դէմ հալածանք մը եղած է, որ թէեւ ցաւալի երեւոյթ մ'է, բայց ոչ տարօրինակ, մանաւանդ Եւրոպիոյ կաթոլիկներուն համար որ աւելի խիստ հալածանքներու վարժեցուցած են իրենց հակառակորդներն. այդ դժբաղդ հալածանքը ծառայած է երկար ատեն հայ կաթոլիկ կղերին իբր օգտակար միջոց մը ատելութեան հուրը մեզ դէմ արծարծելու համար։ Երկար ատեն հռոմէական Հայոց տուներուն մէջ ամէն շաբաթ երեկոյ մասնաւոր աղօթքներ կ'ըսուէին ի յիշատակ այդ հալածանաց։ Այդ երեկոյներն ընտանիքներն իրենց ամբողջութեամբ ծնրադիր Աստուածածնայ պատկերին առաջ եօթն «Հայր մեր» և եօթն «Ողջոյն քեզ Մարիամ» կ'ըսէին ի փառաբանութիւն «Կոյս Մարիամի» եօթը խոցերուն. զի կոյս Մարիամի այդ եօթը խոցերու շնորհիւն է որ իրենք ողջ առողջ պահպանուած են հերձուածողներու հալածանքէն։ Այո՛, Աստուածածնայ հովանաւորութեան ներքեւ, փոքրիկ մանչերն ու աղջիկներն իսկ իրենց մատաղ տարիքէն պէտք է վարժին սոսկալով յիշատակել հերձուածողներու անունները։—Կը յիշեմ նաև որ դպրոց եղած ժամանակս ընկերներս ինձ կը հարցնէին թէ հայերը կը հաւատա՞ն Աստուածածնի և Երրորդութեան։ Զարմացած, ապշած կը մնայի երբ ինձմէ հաստատական պատասխան կը լսէին։

Բարեգործական ընկերութիւնն հզօր հարուած մ'էր հռոմէական կղերին քաղաքականութեան։ Այդ ընկերութիւնն որ կը պարունակէր իւր մէջ ազգին զարգացեալ դասուն ներկայացուցիչներն, առանց խտրութեան դաւանանքի, կը նուիրագործէր խղճի ազատութեան սկզբունքն և գործնական կերպով կը հռչակէր թէ անհրաժեշտ պէտք կար մոռնալ կրօնական ատելութիւններն և եղբայրական միութեամբ աշխատիլ ազգին համար։ Հասուն գիտէր թէ իւր հօտին մտերմական յարաբերութիւնները Լուսաւորչական Հայոց հետ՝ վտանգ մը չէին Հայոց եկեղեցւոյ, իսկ ընդհակառակն սպառնալիք մը կաթոլիկութեան։ Ապագայ դէպքերն արդարացուցին Հասունի երկիւղները։

Բարեգործական ընկերութիւնն ուրիշ սպառնալիքներ ևս ունէր. Վենետկոյ Մխիթարեանք, շնորհիւ այդ ընկերութեան, աւելի զօրաւոր դիրք մը կ'ստանային ազգին մէջ։ Ընկերութեան հայ-հռոմէական անդամներու մեծամասնութիւնը Մխիթարեանց աշակերտ էր։ Հասուն որ Մխիթարեանց ազգասիրութիւնը վնասակար կը համարէր կաթոլիկութեան համար և հետեւաբար անդադար կը հալածէր այդ միաբանութիւնը, արտմած կը տեսնէր որ Մխիթարեանք գործնական յաղթանակներ կը տանէին։ Բաւական չէր որ Մխիթարեան Միաբանութիւնն իւր ոյժերովը կը ջլատէր անդրալեռնականութեան ներկայացուցիչներն որք [illegible] կը կոչուէին, և ահա՛ աշխարհական ոյժեր, կազմակերպեալ մարմին եղած, իրենց աջակցութիւնը կը նուիրէին այդ Միաբանութեան։

Եւ ո՞ր աշխարհն իւր գործունէութեան ասպարէզ կ'ընտրէր Բարեգործական ընկերութիւնը,—Կիլիկիան։—Հասուն գիտէր թէ Հայաստանի մէջ կաւանը նպաստաւոր չէ կաթոլիկութեան զարգացման, իսկ ընդհակառակն Կիլիկիա կաթոլիկ Եւրոպիոյ հետ պատմական յիշատակներով աւելի կապուած, և միանգամայն մին այն կեդրոններէն որք Արեւելքի մէջ Ֆրանսայի քաղաքական գուրգուրանաց առարկայ են, յարմարագոյն վայրն էր կաթոլիկութիւնը կլիմայացնելու։ Բարեգործական ընկերութիւնն իւր գործունէութեամբն, իւր գաղափարներովն, և այն բարեբերով զորս պիտի պարգեւէր Կիլիկիոյ, թոյլ չպիտի տար կաթոլիկ կղերին ներկայանալ անդ իբր աւետաբեր [illegible]րեշտակներ, առանց մոռնալու թէ կա[illegible]ութիւնը կաթոլիկոսական աթոռ[illegible] Կիլիկիոյ մէջ։ Հետեւաբար Հ[illegible] բարեգործական ընկերութեան [illegible] պարագաներու մէջ կառ[illegible] միջնորդն է, զոր գործածո[illegible] աշխարհական ըլլայ թէ եկեղեցական, հռոմէական թէ Լուսաւորչական.—քաղաքական զրպարտութիւն։ Հասուն դիմեց Ալի փաշային և ժամանիչ ըրաւ Բարեգործական ընկերութիւնն իբր շարունակող Հայոց ազգային աւանդութեանց։ Բարեգործական ընկերութիւնը պարտաւորեցաւ գործի չձեռնարկել Կիլիկիոյ մէջ և Շիշմանեան հրահանգ ստացաւ վերադառնալ ի Պոլիս։

Շիշմանեան վերադարձաւ ոգին գայրացած, և այդ գայրոյթը պիտի փոխանցէր ամբողջ ազգին։ Հասունի քաղաքականութեան դէմ մարտնչելու յարմարագոյն անձն էր Տօքթ. Շիշմանեան. Իւր ընդունած ազգային դաստիարակութիւնը, Հայաստանի մասին ի մօտոյ ունեցած տեղեկութիւններն, եւրոպական ազատ գաղափարներով օժտուած միտքըն, ստացած գրական գիտութիւնը, պատմական, փիլիսոփայական և մատենագրական հմտութեանց պաշար մը, միանալով նորա հոգեկան կորովին, արդէն զնա կ'ընտրէին իբր հրամանատար մը այն պատերազմին մէջ որ կը մղուէր Հասունի դէմ, նկատուած, և իրաւամբ, ամենավտանգաւոր ճարպիկ թըշնամի մը ընդհանուր ազգին և ոչ թէ միայն հայ կաթոլիկաց։ Խօսելու կարողութիւն, պերճախօսական յատկութիւններ, աճառուտ գրիչ մը շատ հեշտ ընծայեցին Տօքթ. Շիշմանեանի իւր դժուար պաշտօնն։

Ամէն ոք կը յիշէ այդ օրերն։ Հասուն մաքառեցաւ, մերթ յաղթանակեց մերթ յաղթուեցաւ, բայց վերջապէս պարտեալն ինք եղաւ։ Տօքթ. Շիշմանեան Հակահասունեանց երեսփոխանական ժողովոյ ատենապետութեան պաշտօնը վարեց չորս տարի։ Այդ դէպքերու պատմութիւններն ընել երկար կ'ըլլայ։ Միայն չմոռնանք թէ Հասուն այդ ժամանակամիջոցին կարող եղաւ ցրտացնել հռոմէական Հայոց սիրալիր յարաբերութիւնները մեզ հետ։ Հասուն չէր բաւականանար միայն իւր ժողովուրդի սիրտը բորբոքել ատելութեան հրով, այլ խորագէտ հոգեբանը կը ջանար որ մենք ևս առիթներ ընծայենք այդ ատելութեան, մենք ևս այդ ատելութիւնը սնուցանենք։ Մեր սրտերն ալ շատ ընդունակ էին։ Զէյթունի խնդիրները, Տատեանի թաղման գործը, նմանօրինակ ուրիշ պարագաներ միշտ նպաստեցին որ զիրար անսահման ատելութեամբ ատենք։ Ցնմարութիւնն այն ծայրայեղութեան հասուցինք որ Նաբոլէոն Գ.ի հռչակաւոր խօսքը մեզ համար կռուոյ մը առարկայ եղաւ մեր մէջ։ Կը վիճէինք թէ Նաբոլէոն Գ. Հռոմէակա՞ն թէ Լուսաւորչական Հայոց համար արձակած էր մեզ համար այնքան նպաստաւոր վճիռ մը։ Չէինք մտածեր թէ ազգ մը ընդունակ և ապագայ ունենալու կրնայ հռչակուիլ քաղաքագէտ վեհապետի մը կողմանէ առանց կրօնի միջամտութեան։ Բայց տիրող գաղափարն այն ատեն կրօնի գաղափարն էր։ Ֆրանսայի զօրութիւնն եւ Նաբոլէոն Գ.ի պաշտպանութիւնը կաթոլիկութեան համար այնպէս ենթադրել կուտային թէ ինչ որ Ֆրանսայի մէջ իբր հայ կը հռչակուի, միայն կաթոլիկ հայերը կը հասկցուի։ Այդ գաղափարին դէմ մարտնչելու համար էր որ Իշխան Մկրտիչ Տատեան կը հրատարակէր Revue des Deux-Mondes ի մէջ — որ այն ատեն հզօր հանդէս մ'էր եւ որոյ քաղաքական յօդուածներուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէր Նաբոլէոն Գ.,—յօդուած մը Հայոց գրականութեան վրայ։ Իշխանն ապացուցանելու համար թէ Հայերը մեծապէս զարգացած են, յառաջ կը բերէր Պոլսոյ հրատարակութիւններն, օրինակ [illegible] Հիւգոյի թարգմանութիւնն, և կը մոռնար Վենետիկի և Վիեննայի միաբանութեանց այն հսկայ գործերն որք ոչ միայն մեզ պէս ազգի մը այլ նաեւ եւրոպական ո և է զարգացեալ ազգի համար փառք ու պատիւ են, և որոց պատմութիւնն արտաքոյ կարգի նպաստաւոր գաղափար մը պիտի տար Հայ ազգին համար։ Բայց կրօնական ատելութեան մենաշնորհն է միշտ աչքերու առաջ մառախլապատ վարագոյր մը իջեցնել եւ թոյլ չտալ որոշել ազգութեան կենսական ու օգտակար շահերը։

Զ.

Տօքթ. Շիշմանեան իւր գործունէութեան ասպարէզը շատ անձուկ կը գտնէր Հռոմէականութեան մէջ և լի եռանդով ու աշխուժիւ հաւասարապէս կը մարտնչէր նաեւ այն խնդրոց համար որք կը վերաբերէին Հայ Եկեղեցւոյ։ Կը յիշեն անշուշտ 1870ին թերթ ընթերցողները թէ Շիշմանեան որպիսի հմտալից, կորովալից յօդուածներ կը հրատարակէր Մասիսի մէջ, երբեմն ալ ուրիշ թերթերու, ինչպէս Ծ[illegible]. այդ յօդուածները խորին տըպաւորութիւն կը թողուին. Նորօրինակ գրիչ մը կը համարուէր. Եւրոպական մեծ հանդէսներու ընթերցողք նոյն հանդէսներու յօդուածներու համն ու հոտը կը գտնէին Շիշմանեանի գրութեանց մէջ. Իսկ ժողովուրդն առանց իւր զգացած հաճոյից գաղտնիքը տարրալուծել կարենալու կը յափշտակուէր. Ճշմարիտ գեղեցկին պայմանն է որ իւր առջեւ կը խոնարհին սեռ, տարիք, կրթութեան տարբերութիւն։ Այդ յօդուածներու առաջին հատորը մը հրատարակուեցաւ, այժմ սպառած լինելու է. Երկրորդ հատոր մը ևս պիտի հրատարակուէր, բայց կարելի չեղաւ յետոյ։

Սակայն այդ յօդուածներ հրապարակագրի մը պարզապէս օրուան տպաւորութիւնները չէին, այլ նպատակաւոր էին և ազգին գաղափարաց ուղղութիւն մը տալու կոչումն ունէին։ Օտեան էֆէնտիի ազդեցութեամբ գրըուած էին։ Այն ատեն եւրոպական քաղաքականութիւնը կը փոխուէր. Ալի փաշա կ'իմանէր թէ Թուրքիոյ համար ի՛նչ մեծ դեր պիտի խաղան քրիստոնեայ ազգութիւնները, գիտէր անոնց կարեւորութիւնն և կ'ուզէր համոզմամբ զանոնք միշտ սիրով պահել կայսրութեան հետ. գիտէր նաեւ թէ խորհող գործող փոքրամասնութիւնն է զոր պէտք է համոզել, և Հայոց մասին այս նպատակին հասնելու համար՝ Ալի փաշա խնդրեց Օտեան էֆէնտիէ որ հայ լրագրութեան մէջ Թուրքիոյ տեսութեանց համաձայն յօդուածներու շարք մը հրատարակուի նոյն իսկ Օտեան էֆէնտիի կողմանէ։ Օտեան էֆէնտի համակարծիք լինելով հանդերձ Ալի փաշայի, իրաւամբ կ'առարկէր թէ ինք լինելով պաշտօնեայ կառավարութեան՝ իւր գրութիւնները չէին կարող այն տպաւորութիւնն ընել ինչ որ պիտի ընէին ազատ գրչի մը արտադրութիւնք։ Ալի փաշա համոզուեցաւ եւ Օտեան էֆէնտիի թողուց հայ հրապարակագրի մը ընտրութիւնն ընել։ Օտեան էֆէնտի խօսեցաւ Տօքթ. Շիշմանեանի համար և բանակցեցաւ այս վերջնոյս հետ. Շիշմանեան յանձն առաւ ընել ինչ որ Օտեան կ'առաջարկէր. այդ օրէն սկսան այն համբաւաւոր յօդուածները Մասիսի մէջ, որոյ խմբագիրն ինքն անգամ տեղեկութիւն չունէր թէ ո՛րպիսի բարձր դրդման մը առջեւ կը բանար իւր էջերն։ Այդ յօդուածները շատ անգամ կը գըրուէին Օտեան էֆէնտիի հետ խորհրդակցութեամբ. Օտեան էֆէնտի իւր գաղափարներն եւ ունեցած տեղեկութիւնները Շիշմանեանի տրամադրութեան ներքեւ կը դնէր. կ'ուզէր որ ի մօտոյ տեղեակ լինի նա Հայոց ամէն գործերուն և կը հրաւիրէր մինչեւ իսկ բազմիլ Ազգ. Ժողովոյ սրահին մէջ որպէս զի հանգիստ կերպով լսէ ինչ որ կ'ըսուի։ Տօքթ. Շիշմանեանի յօդուածներէն շատերը կը թարգմանուէին Ալի փաշայի ներկայացուելու համար Օտեան էֆէնտիի միջոցաւ և արտաքին գործոց նախարար եպարքոսը շատ լաւ և նպատակայարմար կը գտնէր զանոնք։ Այս յօդուածներու հրատարակութիւնը տեւեց շուրջ տասն ամիս. այդ միջոցին Շիշմանեան ինքզինք բոլորովին տուած էր հրապարակագրի կենաց. գրեթէ բժշկութիւն ալ չէր ըներ եւ քաշուած Օրթագիւղի իւր տունը կը խորհէր ու կը գրէր։ Տասն ամիս վերջ այլ ևս պարագաները փոխուեցան և Շիշմանեան եղաւ Ազապ-Գաբուի հիւանդանոցին բժիշկ։

Շիշմանեան որքան կորովի հրապարակագիր էր, նոյնքան ալ շնորհալի քրոնիկագիր յայտնուեցաւ. Նորա առաջին քրոնիկն Արեւելեան Մամուլի մէջ ՏԵՐԵՆՑ ստորագրութեամբ, գրական մեծ պատահար մը եղաւ. այդ թիւն իրարու ձեռքէ կը յափշտակէին ընթերցողք, կ'ուզէին գիտնալ թէ ո՞վ է նա որ այսպէս Պոլսոյ ամէն շրջանակներու կեանքին ծանօթ է, այնքան քաղցր, հզօր, թունալից է։ Հեղինակը շուտ յայտնուեցաւ և Տերենց ծածկանունն հետզհետէ եղաւ ամենաժողովրդական անուն մը։

Հրապարակագիրը նաև հրապարակախօս մ'էր. 1872 թուականն Օրթագիւղի փառաւոր թուականն էր, փառաց վերջին տարին։ Անդ էր կրթուած ու հարուստ դասն Հայոց, անդ էր Յակոբ պէյ Պալեան որոյ մօտը կը ժողովէին հայ բանաստեղծները, գրագէտներն, արուեստագէտները։ Բարեսէր ընկերութեան պաշտպանն էր Պալեան, և կառոյց փոքրիկ շնորհալի թատրոնն։ Այդ թատրոնին մէջն էր որ 1872 թուականին, առանց անպատեհութեան, հաստատուեցաւ լսարան մը, որուն մէջ առաջին անգամ խօսեցաւ Շիշմանեան։ Այդ ատենաբանութեան մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէին կաթոլիկութեան խնդիրներն և Շիշմանեան գոհունակութիւն կը յայտնէր որ Մխիթարեանք իրենց աշակերտները գրեթէ ամբողջութեամբ կաթոլիկ հայերէն առած են, որով հայ հռոմէականաց մէջ ազգութեան ոգին պահպանելու յաջողած են։ Հրապարակախօսը այդ դերը շարունակեց Շիշմանեան թէ՛ Պոլիս և թէ ի Թիֆլիզ։

Ինչ որ Մխիթարեանք կ'ընէին կաթոլիկ Հայոց համար ի Վենետիկ, նոյնն ուզեց Շիշմանեան ընել ի Պոլիս և 1875 թուականին ստանձնեց Օրթագիւղի հռոմէական Հայոց Լուսաւորչեան վարժարանի տեսչութիւնը։ Շիշմանեանի տեսչութիւնը նշանաւոր հանդիսացաւ։ Այն ատեն մեր թարգմանչաց վարժարանն ալ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուէր աշխատող հոգաբարձութեան մը ձեռօք, սակայն մեր մէջէն խնդահամներն իրենց տղայքը կը ղրկէին այն վարժարանն որուն տեսուչն էր Տօքթ. Շիշմանեան։ Կատարեալ բարեկարգութիւն կար դպրոցին մէջ և մանկավարժական պահանջմանց համաձայն կ'աւանդուէր կրթութիւնը. տեսուչը սիրելի և ակնածելի եղած էր. ո՛չ խստութիւն, ո՛չ պատիժ, բաւական էր որ Շիշմանեան սրահին ապակի դռներուն վրայ փակցնէր իւր երեսը ներս նայելու համար, աշակերտք լուռ մունջ իրենց գործին կը նայէին, և զի չգիտէին թէ ե՛րբ պիտի նշմարուի այդ դէմքն, հետեւաբար միշտ պարտաւոր էին հանդարտ կենալ։ Ազնիւ անձ մը, Օննիկ պէյ Տիւզ, որ կը գնահատէր Տօքթ. Շիշմանեանը, դպրոցին նուիրեց, միայն տեսչին ունեցած համակրանացն համար, 2000 ոսկի օսմանեան, առանց աղմուկի, առանց թմբուկի, առանց աշխարհ իրար անցնելու, ինչպէս կը վայլէ ճշմարիտ ազնուականի մը։—Այնուհետեւ ալ Օննիկ պէյ տարեկան մասնաւոր գումար մը յատկացուց Լուսաւորչեան վարժարանին։ Ունենալով այդպիսի գումար մը իւր տրամադրութեան ներքեւ, շրջապատեալ ընդհանուր համակրանքէ, Շիշմանեան կրցաւ լաւ աշակերտներ հասցնել։ Իւր աշակերտներն ոչ միայն զգացմամբ նշանաւոր եղան, այլ նաև ընդունակութեամբ. ամէնքն ալ այսօր լաւ կացութեան մէջ են։

Այլ սակայն 1875 թուականին Տօքթ. Շիշմանեան կը մեկնէր Պոլսէն և կ'երթար կառավարութեան կողմանէ իբր բժիշկ ի Կիպրոս. Իւր աղջկան առողջութիւնը, ճանապարհորդութեան պէտքըն, և լռութեան ու հանդարտութեան մէջ իւր խոնջ միտքն ու մարմինը կազդուրելու հարկն ախորժելի կ'ընծայէին իրեն Պոլսէն առ ժամանակեայ բացակայութիւն մը, զոր դէպքերն ալ անհրաժեշտ կ'ընծայէին։ Եւ այդ կիպրոսեան պանդխտութիւնն Հայոց գրականութեան համար պատուական թըւական մը պիտի հանդիսանար։

Է.

Անցեալ տարի երբ այլ ևս աշխոյժ ու ժիր Շիշմանեան իրաւցնէ ծերուկ մը եղած էր, տարաբաղդ ծերուկ մը, իւր դողդոջագոյ ձեռքերով գրած է խիստ կարճ նկարագիր մը Կիպրոսի կենացը։ Այդ տողերն անբացատրելի տխրութիւն մը կը բուրեն. Երջանիկ օրերու անոյշ յիշատակները դառնութեամբ կը գրաւէին սիրտն այն ծերունւոյն որ կը գրէր. «Եղէ ես որպէս բու յաւերակի և որպէս ճնճղուկ միայն ի տանիս»։—Քիչ անգամ պատահած է ինձ կարդալ կենդանի կեանքի մը այսքան տխրաբոյր նկարագիրն։

Կիպրոսի այդ կեանքի պատմութիւնը մեր գրականութեան համար կարեւոր է, վասն զի անոր կը տեղեկանանք թէ ինչպիսի միջավայրի մը մէջ, որպիսի՛ ազդեցութեանց ներքեւ յղացած է ու գրած այն վէպերն որք խորին հետք մը կը թողուն մեր արդի սերունդին վրայ։ Շատ փափկալից են, անոյշ, մեղմ ու տխուր այդ վէպերն, Թորոս Լեւոնին ու Երկունքն։

«Միջերկրականի կղզեաց միոյն մէջ Հայր և աղջիկ մշտադալար նարնջենիներէ և կիտրոններէ շրջապատեալ և չափաւոր ու գոհ սակաւապետ դրից մէջ՝ գրեթէ անապատի մէջ կ'ապրէին»։ Եւ սակայն որպիսի՛ դրախտ մ'էր այդ անապատն այն հօրն համար որուն «փոքրիկ դանդրահեր աղջիկը 17-18 տարեկան եղած» կը սորվէր, կ'աշխատէր ու կը գրէր։

Ո՛չ եկող կար, ո՛չ գացող, հազիւ մի քանի բարեկամ Հայեր։ Երկու շաբաթը մի անգամ միայն շոգենաւ կը հասնի անդ, այդ օրը միայն կը կարենային իրենց հեռաւոր սիրելիներէն և իրենց երկրէն ու ազգէն և աշխարհէս լուր առնուլ։ Իսկ մնացեալ ժամանա՞կը։—Հայրը մտատանջութեան մեծ էր իւր աղջկան համար։ «Այդ թարմ ծաղիկը մի՛ գուցէ օտար հողի և երկնքի տակ խամրի։ Երբ տանը շուրջը պատող պատշգամի վրայ՝ մութն ինկնելէ վերջը՝ իւր զաւակը կը տեսնէր պատուհաններէն որ կը շրջագայէր դուրսը՝ առանձին, ծանրաքայլ, մերթ աստեղազարդ երկինք նայելով, մերթ ի հեռաւոր հորիզոնն աչքերն յառելով, յեցեալ վանդակապատին վրայ, միշտ մտածութիւն մը կուգար թէ երիտասարդութիւնն բնական էր թէ երիտասարդութիւն փնտռէր։ Մտերմական բարեկամութեան համար ոչ միայն տարիքներու դաստիարակութեանց յարմարութիւնն՝ այլ նաեւ բնաւորութեանց՝ գաղափարաց գիրկընդխառնութիւն մը պէտք էր։ Եւ այդպիսի ոք չկար և գոյութեանն յոյս չկար»։

Սովորական աղջիկ մը չէր Թագուհի, քաղցր, համեստ, մտաւոր մեծ կարողութիւններով օժտեալ. և երբ ապագային մէջ գրական այնքան համբաւ ստացաւ, նորա գրութիւնները կարդացողը չէր կրնար գուշակել, եթէ անունը նախապէս չգիտնար, թէ կին հեղինակ մ'է զայնս գրողը։ Կին հեղինակներու ընդհանրապէս բաժինն եղող իմաստակութենէ հեռի էր։ Այդ աղջիկն որ որբ մնացած էր ի մօրէ, Շիշմանեանի մխիթարութիւնն էր, փառքն էր, երջանկութիւնն էր։ Իմաստուն ուղղութեամբ՝ գորովալից սրտով հայրն հսկած էր աղջկանը դաստիարակութեանն և շատ իրաւամբ կը գրէր օր մը մտերմի մը թէ «իւր զաւակը՝ սրտին և մտքին միանգամայն զաւակն էր . . . և թէ տարիներով նորա առաջին դաստիարակն և վարժապետն եղած էր»։—

Թէպէտ հօրն ուղղութեան ներքեւ՝ սակայն ոչ մի հայր կարող է տալ այն ոգին զոր դպրոցը կուտայ, և Օր. Թագուհի բարեբաղդութիւն ունեցած էր ստանալ իւր դաստիարակութիւնն Օրթագիւղի Սրբոց Հռիփսիմեանց վարժարանին մէջ։ Այդ վարժարանն ազգին տուած էր միշտ ընտիր աղջիկներ, իսկ Թագուհին ընտրելագոյններէն էր անոնցմէ որոց համար կ'ըսէր Տիկին Վահան. «Այս աղջկանց յառաջադէմը յուսումնս նորա են՝ որոց ծնողքն ուսումնասէր են կամ ուսումնական քիչ շատ»։

Բայց դպրոցական ամէն կրթութիւն քիչ թէ շատ նախապատրաստութիւն մ'է. կը զարգանայ միայն նա որ դպրոցէն ելնելէն վերջ իւր կրթութեան հոգ կը տանի. այդ հոգը տարած էր Օր. Թագուհի։ Ֆրանսական թէ՛ դասական և թէ ժամանակակից հեղինակներն իրեն ընտանի եղած էին, անգլիացի հեղինակաց թարգմանութիւններէն ինչ որ ձեռքը կ'անցնէր անյագաբար կը կարդար, և բնաւ փափաք մը չունէր իւր գիտցածն ամենուն յայտնի ընելու. բայց ով որ հետը կը խօսակցէր, սքանչացած ու ապշած կը մնար։ Հայրը կը պատմէ հետեւեալն. «Հելլէն փաստաբան մը՝ հըմուտ մարդ՝ որ անցաւոր եկած էր ի կղզին և որ տարիներով բնակած էր ի Փարիզ, տեսնուելով և խօսակցելով իրեն հետ (Օր. Թագուհիին), և իւր ազգին հին հեղինակաց Քսենոփոնի, Թուկիդիտէսի և Պլուտարքոսի վրայ գալով խօսքը և շատ գոհ լինելով, խնդրեր էր հօրմէն այցելել երբեմն և տեսնուիլ օրիորդին հետ, և մեկնած ժամանակ այս խօսքերն ըսած էր — «Շատ գոհ էր որ հայ աղջկանց դաստիարակութիւնն այսչափ յառաջացեալ տեսնելով՝ կ'երեւակայէր այդ ազգին ընդհանուր յառաջադիմութիւնն.—և հանելով իւր յիշատակարան տետրն Օրթագիւղի Հռիփսիմեանց վարժարանի անունը կարդալով կ'ըսէր. Ինչ գեղեցիկ հաստատութիւն, եւ ո՛րպիսի լուրջ դաստիարակութիւն սկսեր էք դուք տալ ձեր աղջկանց»»։

Այդ պատուական աղջիկն էր որ կը ներշնչէր իւր հայրը գրել մ[illegible]մէ «Երկունք Թ. դարու» նուիր[illegible]ջկանն ի յիշատակ այդ օրերուն. Իսկ հայրն ալ աղջկանը կը յանձնարարէր թարգմանութեանց ձեռնարկել և կուտար նմա Լըկուվէի կանանց բարոյական պատմութիւնն։ Ինչո՞ւ այս աշխատութիւնը. վասն զի օր մը զաւակն իրեն ըսած էր «Սիրտս կը նեղանայ, ի՞նչ ընենք» եւ հայրն որ ըստ իւր խօսքին կը սարսափէր կանանց «ձանձրութիւն» բառէն, առաջարկեց Լըկուվէի թարգմանութիւնը. Թարգմանութիւնն սկսուեցաւ 76 օգոստոս 12 ին եւ վերջացաւ նոյն տարւոյ նոյմ. 3 ին։ Հայրը պիտի սրբագրէր, տարիներ անցան, աղջիկը մայր եղած էր և օր մը կը յիշեցնէր հօրը սրբագրութեան խոստումը. և հայրը կը պատասխանէր թէ՝ թարգմանիչն այնպիսի վիճակի մը հասած է որ այլ ևս կարօտ չէ հօրը սրբագրութեանց։ Իսկ աղջիկը միշտ կը փափաքէր որ հայրն իւր խոստումը կատարէ. Խեղճ ծերունին հետեւեալ սրտաճմլիկ տողերով կը պատմէ այդ յիշատակները.

«Եւ ի՞նչ պատասխանեց աղջիկը, ո՛չ, ես դարձեալ կ'ուզեմ որ դու սրբագրես։—Զուարթ եւ քաղցր դէմքով ըսուած այս խօսքն, ո՛ կարծէր թէ անդր քան զգերեզման հրաման մը պիտի լինէր և այդ անոյշ ձայնը ծեր հօրը հոգւոյն վրայ պիտի հնչէր մինչեւ այն օրն՝ ուր այս թարգմանութեան վերջին էջն հասնէր։—Աստուած այնպէս ուզեր էր, և այնպէս ալ եղաւ. Ծեր հայրն՝ որ կենաց տարուբեր դժբաղդութեանց տարեր էր, և այնպէս համոզուած թէ կայ ճակատագիր՝ նախախնամութեան ձեռօք դրօշմեալ, և անոր խուսափել չէք հնար մարդուս, ընդունեցաւ այդ խիստ հարուածն այն վերջին օրերուն յորում մարդկային յամենայն կարողութեանց անյոյս՝ միայնակ հիւանդապահի պաշտօն կը կատարէր ի սնարս իւր մէկ հատիկ զաւկին, մինչեւ այն վայրկեանն յորում փակեց նորա երբեմն այնչափ լուսալիր և յետոյ այնչափ նուաղեալ աչերն ի քուն յաւիտենից»։—

Լըկուվէի այդ թարգմանութիւնն հաւանօրէն մօտաւորապէս կը տպագրուի, գրական յիշատակ մը տարաբաղդիկ Տիկին Թագուհի Մելիք-Ազարեանցի, յիշատակարան մը Կիպրոսի կենաց, ընկեր մը Թորոս Լեւոնին։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Արեւելեան երկաթուղեաց տնօրէնութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ թիւ 12 մասնաւոր Սակագնոյն գներուն վրայ եղած 12 % զեղչն, ուսկից մինչեւ յառաջիկայ ապրիլ 3 կը նըպաստաւորուէին Կ. Պոլիս (մէջն առնելով նաեւ արուարձանը մինչեւ Այ-Ստեֆանօ) եւ Տէտէ աղաճ ղրկուած արմտիքն եւ այլ նիւթերը, պիտի շարունակուի մինչեւ յառաջիկայ 30 յունիս։

Կ. Պոլիս, 28 մարտ

1292 2—5

ՏՕՔԹՕՐ Վ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԱԶԳ. Ս. Փ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Պատիւ ունի ծանուցանել թէ իւր բընակութիւնը փոխադրած է Օրթագիւղ Թաշ Ներտիվէն Էրմէնի Քիլիսէ փողոց թիւ 32, ուր ամէն օր առաւօտեան եւ երեկոյեան ժամերուն պատրաստ է հիւանդ ընդունիլ եւ հիւանդաց տուներն այցելել։

Սակայն ըստ առաջնոյն պիտի գտնուի դարձեալ ամէն օր ի Բերա իւր նախկին հասցէն Բթըր փողոց թիւ 1, երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կէս օրէն առաջ, իսկ երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կէս օրէն վերջ։

Ինչպէս նաեւ ամէն օր բացի կիւրակէէ կէս օրէն անմիջապէս վերջ պիտի գտնուի Պոլիս Պահճէ Գաբու թիւ 18 Մէրհամէթճեան դեղարանն։

Իսկ Ղալաթիոյ կողմի համար, պէտք է դիմել կամուրջին մօտ Մատէյլայի դեղարանը։ 1644 2—40

ՏՕՔԹ. Հ. Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Բարձր համալսարանաց մէջ աւարտելով իւր բժշկական ուսումն, վկայեալ, մանաւանդ նշանաւոր հիւանդանոցներու մէջ յետ երկարամեայ փորձառութեան՝ մայրաքաղաքս վերադարձած, և իւր բնակութիւնը հաստատած է Լանկա Թուլումպա փողոց թիւ 33 տունն, ուր ամէն օր կ'ընդունի իրեն դիմողներն եւ կը դարմանէ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ. Կը կատարէ վիրաբուժական կարեւոր գործողութիւններ, մասնաւորապէս իբրեւ մասնագէտ [illegible], աչքի եւ [illegible]

Նաեւ [illegible] կը դարմանէ իրեն դիմող աղքատներն ամէն հինգշաբթի ժամը 6—9 իւր տան մէջ։ 1558 9—26

ԱԶԴ

Ապահովագրական ընկերութիւն մը, որ մեծ համբաւ կը վայելէ Արեւելից մէջ, կ'ուզէ կարող և պարկեշտ մարդիկ որք հրդեհի դէմ ապահովագրութեան միջնորդութեամբ պարապին ի Կ. Պոլիս կամ գաւառաց մէջ։ Նամակներն ուղղելու է առ Միջազգային թղթատունն ի Ղալաթիա, Assurance հասցէին։

1562 2—12

ԱԺԱՆ ՎԱՃԱՌԵԼ

ՇԱՏ ՎԱՃԱՌԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Աւասիկ այն դրութիւնը զոր ընդունած է արանց և տղայոց համար պատրաստ հանդերձեղինաց մեծ վաճառատունն

Օ ԳՐՈՒԱՍԱՆ

AU CROISSANT

94, Եիւքսէք Գալտըրըմ, 94.
Վոյվոտայի դիմաց։

Այս վաճառատուն, որ հետզհետէ ահագին տարածութիւն մը կ'առնու, որուն պատճառն է իւր հագուստներուն վայելչութիւնն և դիմացկունութիւնն, այս տարի իւր հագուստներն ի վաճառ հանած է այնքան զեղչեալ գներով որ իւր մրցակիցներն անգամ սքանչացած են։ Յիշեալ տան մէջ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզելու համար ամենէն թերահաւատները։

1506

AU PANTHEON

Գ. ԳԱԼՖՕԲՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ

Բերա Մեծ Փողոց Կալաթա Սէրայի մեծ դրան դէմ թիւ 206

Գալֆօբուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ, ամրան եղանակին համար, Բարիզէ բերել տուած են շրջազգեստի համար մետաքսէ և բրդէ գեղեցիկ կերպասներ, ամէն տեսակ [illegible], [illegible], [illegible], նորաձեւ մանթօներ եւայլն։

Բոլոր այս ապրանքներն, որք վերջին նորաձեւութեանց կը համապատասխանեն և ընտիր տեսակէ են, խիստ աժան գներով կը վաճառուին։

Հարսանեաց օժիտ պատրաստող ընտանիքներ մեծապէս պիտի օգտուին եթէ ուղղակի Գալֆօբուլօ եղբարց վաճառատունը դիմեն։ 1645 2—25

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ էնտ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար գիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ,

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզագը ումումիյէ անպարը էչիւն ալընաճագ խազ սէպզէսի էլէ Ինկիլիզ բիրինչինին մունագասասընա պաշլանաճաղընտան, իթայէ Թալիպ օլանլարը պէհէր ճումա իրթէսի, բազար իրթէսի վէ չարշէնպէհ կիւնլէրի Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

22 մարտ 304
1490 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Կարանը տագիգ Ֆապրիգաի Հիւմայունընտան պիր օէնէ զարֆընտա թէօքմիւրիլէճէք խումուշագ բիգ թէօքմէնին պէհէր քիլօսը գըրգ պէր, վէ վէրիլէճէք խումուշագ թէօքմէ խուրտանըն պէհէր քիլօսը եիրմի իքի բարայա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու մարտը րումինին եիրմի տօգուզընճը բազար իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, իթասընա Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասկէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

22 մարտ 1888 1648
Նօ. 15 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Էսմանը բէշինէն իթա խոխմէք իւզրէ միւպայաա օլունաճագ օլան էլլի էքի պին գըյէ խուլաֆըն մարտըն եիրմի տէօրտիւնճիւ բէնշէնպէհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, իթայա Թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրդէ գատար լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

22 մարտ 1888 1649
Նօ. 16 2—2

ՄԵԾ ՎԱԼՍ

ԼԷՊԼԷՊԻՃԻ ՀՕՐՕՐ Օբէրայէն

Դաշնակի համար պատրաստուած ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ԱՏԱՏՈՒՐԻ կողմէ.

Վաճառման կեդրոնատեղին է Ցովսէփեան գրատուն, Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի.

1637 5—5

PAPIER WLINSI

ՎԼԷՆՍԻԻ ԹՈՒՂԹ

ՎԼԷՆՍԻ թուղթին ահագին յաջողութեան պատճառն այն է թէ մարմնոյն բորբոքումները դուրս քաշելու յատկութիւնն ունի։ Առաջնակարգ բժիշկներ կը յանձնարարեն զայն ընդդէմ կուրծքի ախտերութեանց, Հարբուխ, Պրոնշիդ, Կոկորդի ցաւ, Յօդացաւ։ Իր գործածութիւն շատ պարզ եւ դիւրին է. Կը բաւէ միայն անգամ մը մարմնոյն վրայ դնել։

Բարիզ, Ժ. Վիոլէն եւ ընկ. 31, Սէնի փողոց. Կը գտնուի ամեն դեղատանց մէջ.

Պահանջել ՎԼԷՆՍԻ անունը։ 113

ԲԱԲԱԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլ, Միջերկրական և Օտեսայի միջև կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պէքը
Արարատ	2,500	[illegible]
Արգատիա	2,500	Գրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	[illegible]
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Բուլկէրիա	2,800	Ֆօթէրկիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ
1586 Գործակալք

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

The WESTERN, ապահովագրական Ընկերութիւն ի Բրիթոնք
Դրամագլուխ 100.000 անգլ. ոսկի

L'ETERNELLE
Ապահովագրական անանուն ընկերութիւն ի Բարիզ. ընկերական դրամագլուխ 5,150,000 Փրանք որ պիտի բարձրանայ 10,000 000 Փրանքի

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

THE WESTERN ապահովագրական ընկերութիւն ի Բրիթոնք

Դրամագլուխ 100,000 անգլ. ոսկի

Վերոյիշեալ ընկերութեանց Արեւելքի Տնօրէնութիւնն արտօնեալ է նմանապէս ծովային ապահովագրութիւններ ընդունիլ ԼՈՅՏ ԱՆԿԼԷՒՅՀամար.

Արեւելքի համար տնօրէն Ս. ԼԷՄՆՍՕ
1381 Էլլիի խան, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ՁՄԻՆԷՆԵՐ

ԾԽՆԵԼՈՅՁՆԵՐ

ՄԻԱԿ ԿԵՆԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Վաճառատան ՁՄԻՆԷՆԵՐՈՒ

Ճոխ հաւաքածոյ յախճապակեայ, Թափծու երկաթէ և այլ ՁՄԻՆԷՆԵՐՈՒ ԲԷԹՐՈԼՈՎ ՏԱՔՑՈՂ ՎԱՌԱՐԱՆՆԵ

Հ. ԼԱՆԺ

24, Բէրքէժդէ պօղազ) Ղալաթիա
32, Մահմուտիէ փողոց)

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԻՆԵՐ
(Պղնձէ, Յուլածոյ և Թափծու երկաթէ)

ԽԱՌՆԱԾԱՅ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ
Ամէն տեսակ գործիք
ՇԻՆՈՒԹԱԾԱՆԻԹՔ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Տատամնացք-Կշռորդք-Յորենի կշռորդ

ԴԱՆԱԿՆԵՐ

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՈՍԿԵՐՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ 676

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim

Ի ՄԱՆՀԱՅՄ

ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ

Ամբողջ դրամագլուխ	12,500,000 Փրանք
Պահեստի »	2,825,000 Փրանք

Կ'ապահովագրուին դրամ, թանկագին մետաղ, արժէթուղթ, գոհարեղէն եւ պարունակող ծրարներ, որք յանձնուած են ամենայն թղթատարական վարչութեանց կամ փոխադրութեան ընկերութեանց.

Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim Cº d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim ընկերութեանց կողմէ որք ի միասին ունին 30,500,000 Փրանք.

Կ'ապահովագրուին շոգենաւով, երկաթուղիով առագաստանաւով փոխադրուած ապրանքներ.

Գիները շատ չափաւոր են և պայմանները շատ ազատ.

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ

Տ. ԼԸՊԷ ԵՒ ՎԻԳԴՈՐ ՈՐԴԻ
1132 Ընդհանուր Գործակալք է Կ. Պոլսոյ այս երկու Ընկերութեան

ԱԶԳ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել ծխողներու վերաբերեալ առարկայից մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառականաց թէ Կ. Պոլիս հաստատած եմ մթերանոց մը իմ սիկարէթի ճխախոտի թուղթերուս,

JOB

Պ. Ժան Լուիթֆեանի վաճառատունն ի Ղալաթիա, 17, Մահմուտիէ փողոց. Ցայսմհետէ կրնան անդ դիմել իրենց ընելիք յանձնարարութեանց համար.

Ապահով պիտի լինին թէ չպիտի խաբուին կեղծերը ծախող վաճառականներէ, որք անխղճութեամբ կը խարդախեն մեր թուղթերը.

Ինչ ինչ որոշեալ քանակութեանց համար, գործարանին գնով պիտի վաճառուի իրենց. 1400 18—31

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլի և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
[illegible]	4200	Սֆինքս	300
[illegible]	4000	Օսայրիս	30 0
Օսմանլը	4000	Նէֆթիս	3000
[illegible]	3250	[illegible]	3000
Թէպայ	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	700

Սֆինքս շոգենաւը, նաւապետ Նէյլ Նիքօլսէֆէ, ատտ հասաւ եւ ի մօտոյ Լիվըրբուլէն պիտի երթայ ուղղակի.

Դիմել առ Ֆ. Վ. ՎԻԹՕԼ Ե ԸՆԿ.
Ռեփթօլլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ Ե ԸՆԿ
1591 61, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվըրփուլ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէյլէյի և Բօթիէլ միջև կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Կօլ որ ապրիլ 4ին Մարսիլիայէն և ապրիլ 11 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի.

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Անոռիս որ պիտի մեկնի ապրիլ 9ին.

Ուղղակի և [illegible]

Նաւուղեաց, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակալութիւն
ԹԻՆԻՍՕՖ ՐԸՖԻԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ
1606 Մահմանէ փողոց, Թիւ 14

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԻՊԻՒՏԱՔԷՍԹ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելքի Տնօրէն. Մ. Լօժէն Բարաբոր
» Աւագ գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Նազըճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօղեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնեա, ևն ևն.

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ.

Անձերդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր Նախնական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջ և զաւակներուն, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր սեռակներուն որ մէն մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ.

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն. Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին.

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Հաստատեալ Աւստրիա-Հունգարական կառավարութեան ներքին գործոց նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկայիս 12 միլիոն է. 654

ՏՕՔԹՕՐ ԱՅԷՐԻ

ՉԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԱԼԸ

Տօքթօր Այէրի Չէրրի փէքթօրալը բաղկացնող նիւթերը թէ յԱմերիկա եւ թէ ի Պոլիս հրատարակուած են, ուստի կրնայ վեր մաղազայէն գեղագիրը ստանալ. Բժիշկներն իսկ կը յանձնարարեն այս դեղը հիւանդներու. Եզական դեղ ու դարման է հարբուխի, հազի եւ կոկորդի ու կուրծքի հիւանդութեանց. մանաւանդ ձմեռուան աս եղանակին մէջ. Բազումք վտանգաւոր հիւանդութենէ ազատած են սորա միջոցաւ. Նոր սկսած թոքախտը կը բուժէ եւ յառաջացեալ թոքախտ ունեցողներու նեղութիւնն ամենայնիւ կը մեղմացնէ. Դեղավաճառք կը ծախեն. Այէրի Չէրրի Փէքթօրալը հարցունելու է. Կեդրոնատեղին է Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունն որ ի Ղալաթիա.

Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ կը ծախուին Ամերիկայէն նոր եկած ոսկեզօծ իրեր որք գրեթէ ոսկւոյ նման տեւողական են ու դիմացկուն, ինչպէս են թեւնոցի ու կուրծքի կոճակներ, ժամացոյցի շղթայք կանանց եւ արանց համար, պրօշներ, մանեակներ, օղեր և այլն. Եկած է նաեւ Նորելուկ քարիւղի լամբաներ 60 եւ 80 ճրագի լոյսով. Ընտիր կարի մեքենայներ. Մեքենայով կարելու յարմար կակուղ մատամփոններ. Նորանոր Ամերիկայի գեղեցիկ ժամացոյցներ, եւ այլ ընտանեկան պիտոյից վերաբերեալ բազմատեսակ վաճառք որք չափաւոր գներով կը ծախուին. 581

Արտօնատէր Ս. ՏՈՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1888 Մարտ 1 Երեքշաբթի օրէն սկսեալ մինչև ցնոր տնօրինութիւն

(Բաց է կիւրակէ օրերէն) Եւրոպական եզերքէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց երթեւեկութեան ժամերը

Ժ. Վ. Թ.

12 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյ. Թարապիա Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպ. (Պէպէքի շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 18
1 40 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք (Պէպէքի շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 17
3 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք. 20
4 30 Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. 28
7 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգօզ Բ. Հշ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. և Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզ. Պէշիք. Իւսկ. 22
8 30 Գավագ Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթ. Պէշիք. 34
10 — Մէզարպ. Պէօյ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Արնավ. Օրթաք. Պէշ. 21

Արնաւուտքէօյէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց ժամերը

12 15 Եէնք. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Օրթ. Պէշիք. 20
1 — Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գապ. 21
1 30 Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք. Գապ. 28
2 10 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք. 22
2 40 Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գապ. 18
3 20 Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. 33
4 45 Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. 21
10 55 Հիսարէն ուղղակի կամուրջ 28

Անատոլուի եզերքէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց ժամերը

12 15 Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Գապ. 33
1 — Պէյգօզ Բաշտպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ (Չէնկ. պիտի հաղրդ.) 23
1 45 Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք. 33
2 15 Ա. և Բ. Գավ. Մէզարպուրնու Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշտպ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վան. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. 34
2 35 Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյ. Գուզկ. Պէշ. 21
4 15 Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. 17
4 30 Պէյգ. Բաշտ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Պէշիք. 23
8 45 Միրկէօն Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ Գուզկ. Իւսկիւտար 23
10 30 Գանտիլլի Չէնկէլքէօյ Ուղղակի կամ. 20

(Բաց է կիւրակէ օրերէն) կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

1 30 Պէշիք. Օրթ. Արնվ. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Եէնիմ. 20
2 45 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզարպ. Բ. Ա. Գավագ 28
3 30 Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտիլ. Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ. 22
5 40 Գապաթ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Միրկ. Սթէն. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյ. Մէզր. Եէնիմ. և Գավագներ 34
7 — Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Արնվ. Գնտիլ. Ա. և Ր. Հիսար Միրկէօն 23
8 30 Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Պէպ. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Մէզար. Պէօյ. 21
10 30 Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Սթէն. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյի. Մէզար. Եէնիմ. 1
11 — Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ. 34

Կամուրջէն Արնաւուտքէօյ երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

2 10 Ուղղակի Պէպէք 18
2 45 Ուղղկի Արնավուտգիւղ 33
4 15 Ուղղակի Արնավուտգիւղ 21

10 — Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպ. Ր. Հիսար (Վոսփոր եզնող շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 28
10 40 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավտ. Պէպէք 22
11 20 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. 20
11 45 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք 28

Կամուրջէն Անատոլուի եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

1 15 Ուղղակի Չէնկէլքէօյ 33
2 — Ուղղակի Գանտիլլի 21
3 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպուգ. Բ. պաղճէ Պէյգ. 23
3 35 Ուղղակի Գանտիլլի 17
9 30 Պէշիքթաշ, Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլ. (Գավագներ գացող շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի)
10 — Գանտիլլի Ա. Հիսար Գան. Բաշտպ. Պէյգ. Թարապ. Մէզարպ. Գավագլար 17
10 45 Պէշիք. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վան. Գանտիլլի Պէպէք (Գանտիլլիի շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 33
11 15 Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշտպ. Պէյգօզ 29
11 45 Պէշիք. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. [illegible]

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

Իսկիւտարէն Կամուրջ

12 30
1 —
1 30
2 —
2 30
3 — Պէշիք
3 30 Ֆէրպօթ
3 45
4 15
4 45 Ֆէրպօթ
4 50 Վոսփոր
5 20
5 45 Պէշիք
6 20
7 —
8 15 Պէշիք
9 —
9 30
10 — Պէշիք
10 15 Ֆէրպ.
10 40
11 10 Գզ.
11 15 Ֆէրպ.
11 40
12 —

Կամուրջէն Իսկիւտար

12 55
1 20 Պէշիք Գզկ
2 —
2 30
3 5
3 40
4 15 Ֆէրպօթ
4 30 Պէշիք
5 —
5 30 Ֆէրպօթ
5 35
6 25
7 5
8 15 Պէշիք
9 —
9 35
10 10 Պէշիք
10 40 Գզ.
10 45 Ֆէրպ.
11 10
11 30 Ֆէրպ.
11 40
11 50 Գզ*
12 —

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

Իսկիւտարէն Կամուրջ

1 —
1 45
2 30
3 — Պէշիք
3 30 Ֆէրպօթ
4 15
4 45 Ֆէրպօթ
»4 50 Վոսփոր
5 45 Պէշիք
6 10
7 5
8 15 Պէշիք
8 45
9 15
9 45
10 10 Պէշիք
10 15 Ֆէրպ.
10 45
11 10
11 15 Ֆէրպ.
11 45
12 —

Կամուրջէն Իսկիւտար

— —
1 —
1 40 Պէշիք
2 20
3 5
3 45
4 15 Ֆէրպօթ
4 50 Պէշիք
5 25
5 30 Ֆէրպօթ
6 35
7 5 Պէշիք
8 15
8 45
9 15
9 45
10 10 Պէշիք
10 45 Ֆէրպ.
10 40
11 20
11 30 Ֆէրպ.
11 40
12 —

---

* Այս երթեւեկութիւն Հրէից տօներուն, և շաբաթ օրերը Գուզկ. չպիտի հանդիպի.
» Այս երթեւ. կիրակի օրերը ժամ 5ին.

Ծան. —Օդը միգապատ եղած ատեն, շոգենաւք իրենց [illegible]

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԻՒԼԷՍԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ ԻՍԿԻՒԼԷՍԻ ՕՐԵՐԷՆ

3 30 Հարէմէն Սալաճագ [illegible]
4 30 » [illegible]
10 30 » [illegible]
11 15 » [illegible] 10 45
3 — Կամուրջէն Հարէմ Սալաճաղ [illegible]
4 — Կամուրջէն Հարէմ անոր Սալաճաղ [illegible] 4 45 [illegible]
10 10 Կամուրջէն Հարէմ անոր Սալաճաղ [illegible]
11 — Կամուրջէն Հարէմ անոր Սալաճաղ [illegible] 10 30 ին)

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԻՒԼԷՍԻ ԵՒ ԳԱԶԱՓՆԵՐ [illegible] ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

3 30 Իսկիւտարէն [illegible] Սիրքէճի
5 45 Իսկիւտարէն [illegible]
10 15 Իսկիւտարէն [illegible]
11 15 [illegible]
4 15 Սիրքէճիէն [illegible] Իսկիւտար
5 30 Սիրքէճիէն [illegible] Իսկիւտար
10 45 Սիրքէճիէն [illegible] Իսկիւտար
11 30 Սիրքէճիէն [illegible] Իսկիւտար

665